

משרד החינוך התרבות והספורט
האגף לתרבות תורנית

מדי חודש בחודשו

עורך: אריה וינברגר

גיליון 167 - ניסן-אייר התשס"ו

חברי המערכת: הרב אליהו אביעד, מלכה אהרונסון, ד"ר אברהם גוטליב, שילה הרשושנים, הרב אריה וינברגר,
מזל טרבלסי, ד"ר אריה סטריקובסקי, שמעון עזר, ד"ר עמנואל בן נאה, שמחה סיאני,
חנה תובל-מרמלשטיין

עיצוב עטיפה, סדר וגרפיקה: סטודיו "שושנה שחר"

הוצאה לאור: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך התרבות והספורט

כתובת למכתבים: הרב אריה וינברגר, האגף לתרבות תורנית, משרד החינוך התרבות והספורט

רח' כנפי נשרים 22, ירושלים 95464

אתר האינטרנט של האגף לתרבות תורנית: www.education.gov.il/toranit

© כל הזכויות שמורות

נא לשמור על קדושת הגיליון

ירושלים, ניסן-אייר התשס"ו

תוכן העניינים

5	תאריכים ומאורעות בחודש ניסן-אייר
14	בדרך האתרים מס' 11
17	חומר עיוני למדריכה
20	דינים - מהלכות פסח
22	מנהגי עדות
25	לוח המודעות מס' 149 - תשבץ ניסן-אייר
26	פסיפס קהילות ישראל - יהודי יגוסלביה - חלק ג
29	פעולות
31	א. פסח
35	ב. יום העצמאות
40	ג. לג בעומר
42	ד. 900 שנה לפטירתו של רש"י "המורה הגדול"
44	ה. פרשת השבוע
51	מזימרת הארץ - הגפן
54	מלאכות יד
59	חומר עזר
63	פתרונות לתשבץ ניסן-אייר
63	פתרונות לפרשת השבוע לנוער

(אירועים ואתרים)

ניסן

חודש ניסן הוא חודש האביב, ראשון החודשים לפי מניין השנה שבתורה. ואילו בספירה הרגילה שאנו מונים מתשרי הרי הוא החודש השביעי.

כמה טעמים לשם ניסן:

1. לפי פירוש אחד המילה ניסן אינה אלא המילה "ניצן" והיא מצביעה על עונת האביב שבאה לעולם, על פי הפסוק "...הניצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו" (שיר השירים ב).
2. יש שאומרים כי ניסן מקורו במילה נס, רמז לניסים שאירעו לאבותינו בעת יציאת מצרים.
3. אחרים מפרשים כי ניסן מקורו במילה "ניסיון", על שם הניסיון שהתנסו יוצאי מצרים בשעה שהגיעו למרה ונמתקו להם המים.

חודש ניסן כולו הוא בעל אופי חגיגי ומקודש.

בחודש ניסן מתחילות תבואות החורף להבשיל. קציר השעורים מתחיל במחצית ניסן ואילו תחילת קציר חיטים בתחילת חודש סיוון.

מזל החודש: טלה. מתקשר עם "שה לבית אבות" שנצטוו ישראל להקריב לקרבן פסח.

על פי "משנה לשנה", בעריכת הרב מנחם כהן

אירועים

י בניסן תשס"ה - פרשת צו - השבת שלפני חג הפסח נקראת שבת הגדול על שם ההפטרה שקוראים בשבת זו, המסתיימת בפסוק "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ד' הגדול והנורא" (מלאכי ג:כג). ויש אומרים שהשם נקרא על-שם הנס הגדול שאירע לאבותינו במצרים, כשכל אחד ואחד לקח שם כדי להקריב את קרבן הפסח, על אף התנגדות המצרים שיקריבו ישראל את האליל שלהם ומכיון שהנס התרחש בשבת צויינה השבת הזאת לדורות. בשבת זו נוהג רב בית הכנסת לדרוש בהלכות פסח ולקחי החג.

טו-כא בניסן - חג הפסח. מציין את המאורע המרכזי בהיסטוריה של עם ישראל - היציאה מעבדות לחירות בדרך לקבלת עול מלכות שמים במעמד הר סיני.
המטרה המרכזית של חג הפסח, כפי שצינו חכמי ישראל, היא שמירת האירוע של יציאת מצרים בזיכרון העם, והעברתו לדורות הבאים. המצווה הזאת כתובה בתורה בפסוק: **"והגדת לבנך"** (שמות יג: ח).

טז בניסן - תחילת ספירת העומר. ממוצאי יום א של פסח ועד ערב חג השבועות, סופרים בכל ערב לאחר תפילת ערבית את הימים ואת השבועות שעברו, על פי הנאמר בויקרא כג: טו: **"וספרתם לכם ממחרת השבת... שבע שבתות תמימות תהיינה"**. הספירה מבטאת את ההשתוקקות לקראת חג מתן תורה במשך 49 יום. השם ספירת העומר נובע מכך, שהתחלת הספירה היא ביום שבו היו מקריבים - בזמן שבית המקדש היה קיים - את קורבן "עומר התנופה", שהוא קורבן מנחה משעורים, מהתבואה החדשה שנקצרה בליל שישה עשר בניסן.
בימי ספירת העומר נוהגים בקצת מנהגי אבילות (אין מתחתנים, אין לובשים בגד חדש, אין מסתפרים ועוד) - זכר ל-24 אלף תלמידיו של רבי עקיבא שמתו במגיפה בזמן ספירת העומר, על שלא נהגו כבוד זה בזה.

(על פי "כי הם חיינו", הרב שלום דב וולפא)

כב בניסן - חגיגות המימונה.

יש אומרים כי השם מימונה מקורו בשם מימון. אביו של הרמב"ם (רבי משה בן מימון) ויום המימונה הוא יום לידתו או יום פטירתו של ר' מימון. יש אומרים שהשם נגזר מהמילה בערבית "מימון" במובנה מזל.
יהודי מרוקו חגגו את המימונה במוצאי יום טוב אחרון של פסח, באמונה שבלילה זה נפתחים השמים וה' נענה לכל תפילה כמו שנענה לתפילתם של בני ישראל על שפת הים.
יש האומרים שקיים קשר ישיר בין מנהגי המימונה לבין קריעת ים סוף וביזת הים:
א. חוגגים את המימונה מיד לאחר היום האחרון של פסח - יום קריעת ים סוף.
ב. מברכים איש את רעהו בברכת "תרבחו ותסעדו", כי הכל נהנו מביזת הים.
ג. הולכים לשפת הים.
ד. לובשים בגדים יקרים ומקשטים את השולחן במטבעות - זכר לביזת הים.
ה. שמים דגים על השולחן זכר לקריעת ים סוף.

כז בניסן - יום הזיכרון לשואה ולגבורה.

מדינת ישראל קבעה מועדים בלוח השנה העברי לזכר השואה. הרבנות הראשית קבעה את יום עשרה בטבת ל"יום הקדיש הכללי" - יום זיכרון לקרבנות השואה שיום מותם ומקום קבורתם לא נודע.

בשנת תשי"י (1950) נקבע על ידי הכנסת יום כז בניסן כיום הזיכרון לשואה ולגבורה. ביום זה הסתיים בשנת תשי"ג (1943) מרד גיטו ורשה, שהיה לסמל לגבורה ולהתקוממות היהודית בתקופת האימים של השואה.

אתרים

שדרות הוכרזה כעיר (1996).

שדרות היא עיר בנגב הצפון-מערבי, כ-14 ק"מ מדרום לאשקלון. מקור שמה של שדרות הוא מן הפסוק מספר מלכים "ויבן את הבית ויכלהו ויספן את הבית גבים ושדרות ארזים" (מלכים א': ו: ט). יש אומרים ששמה סמלי בלבד לציון מפעל נטיעת שדרות של הקרן הקיימת לישראל.

סיפורה של שדרות מתחיל בגלי העלייה של שנות ה-50. מייסדי המדינה הצעירה נאלצו למצוא פתרונות דיור מהירים לזרם העולים החדשים שהגיעו לארץ, בעיקר מארצות ערב וצפון אפריקה. תחילה יושבו העולים במעברות אך לאחר זמן מה החלה הממשלה להקים יישובים קטנים הרחק ממרכז הארץ. כך נולדה שדרות שהוקמה בנגב הצפוני בשנת 1951 עבור עולים מפרס ומכורדיסטאן. משנת 1954 הוכרה כעירית פיתוח, בשנת 1956 קיבלה מעמד של מועצה מקומית והוכרזה כעיר בשנת 1996.

שדרות סבלה בשנותיה הראשונות ממחסור בתעסוקה ומחילופי אוכלוסייה. במשך השנים, נוסף לתעודת הזהות של העיר נדבך המעורר תקווה לעתיד. שדרות ביססה את עצמה החל מסוף שנת ה-80 ואמצע שנות ה-90 כ"בירת המוסיקה האתנית והלהקות הישראליות".

קשיי הקליטה שמהם סבל דור המייסדים עשו את שלהם ובהווה נעשים מאמצים רבים להימנע משגיאות העבר. נציגים מבין העולים הוותיקים המכירים את הבעיות מנסים בעזרת העירייה לשפר את הטיפול בעולים ובקליטתם. אחת הדרכים שבהם נודעת שדרות בטיפול בעולים החדשים הוא בטיפוח הפולקלור והתרבות של העדות השונות כדי לשמר את תרבותם ולתת להם תחושה ביתית. בשדרות נוסדו להקות מוסיקה ומחול המטפחות תרבויות שונות והוקמו גם מועדוני תרבות וחברה המקיימים פעילות שוטפת לשם מיזוג תרבויות וללימודן.

אתרים באזור שדרות

שדרות מפתיעה באתריה הייחודיים - ככרות שופעות אנדרטאות. ככר ספרא, עם פסלי עזד ועוגב, מבליטה את ההוויה המוסיקלית של העיר. שכונת הקווקזים ובפיתחה קיר פסיפס ענקי וצבעוני "בעקבות רנאר" של מרק מנקר תושב העיר. על המדרכות מתקיים בזאר מקומי. בית הקברות: מראה של מרוקו הישנה והטובה. מיבנה קבר מרשים של עצמות באבא יאגו שהועלו ממרוקו.

גבעת המירדפים - מצומת יד מרדכי פונים לכיוון שדרות, מעט לפני קיבוץ אור הנר עולים לגבעת המירדפים, או גבעת שערי עזה. על הגבעה אנדרטה לשישה עובדי מקורות שנפלו בעת שעלו על מוקש בנובמבר 1956. מכאן תצפית נהדרת על גברעם, ארז וצפון רצועת עזה.

שמורת גברעם - עשירה בפריחת כלניות.

במקום חורשת אקליפטוסים. בשביל המתרומם מצד ימין אפשר לגלות מערה יפה ולא מוכרת ששימשה לחציבת כורכר. קל לראות אותה בגלל עמודי התמר שנתרו.

ניר עם - יוצאים מהצד הדרומי של שדרות, נוסעים לאורך גבול הקיבוץ עד למוזיאון המים, במקום שבו הייתה באר המים הראשונה.

אנדרטת החץ השחור - מנציחה 11 פעולות של יחידת 101 וחטיבת הצנחנים בשנים 1953-1957. על כל אבן יש תיאור מפורט ומרגש של הפעולה ותוצאותיה.

גבעת תום ותומר בקיבוץ נגבה - על שמם של תום כיתאין ותומר קידר שנהרגו באסון המסוקים בצפון. עמוד החשמל הצבוע מעוטר ב-73 יונים צחורות, כמספר הנופלים באסון. אתר ההנצחה נעשה במחצבה ישנה והיום זוהי חורשה של צמחי ארץ-ישראל שבתוכה נקודת התייחדות מתחת לעצי אלון ומסלול הנצחה.

גבעת ארטון - על הצומת של כביש קריית גת-אשקלון, בפנייה לאשדוד יש מערכות קבורה שטרם נחפרו לגמרי. בסביבה קיימת גת ענקית מהתקופה הביזנטית, עם חמישה תאי אחסון מרוצפים בפסיפס מסביב למשטח הדריכה המרכזי. במקום ניכר טיפוח נאה של אנשי קרן קיימת לישראל, שהקימו גם אמפי ישיבה קטן מעץ. ברקע המיבנה של משטרת עיראק סואידן, שכיבושו עלה בדמים רבים - יד לחטיבת הגבעתי. באזור - קיבוץ נגבה, אחד מקיבוצי חומה ומגדל. לפרטים נוספים יש לפנות לדורית דובסקי מ"טיולי סובב שדרות" בטל' 050-5202019, או לטיולי קק"ל - קו ליעור, טל' 1-800-350-550.

חודש אייר

הקדמה

חודש אייר הוא החודש השני לפי מניין השנה שבתורה ואילו בספירה הרגילה שאנו מונים מתשרי הוא החודש השמיני.

שם החודש: השם אייר נקרא במקורו "אארו". במקרא (מלכים א, ו: א) הוא נקרא "חודש זיו" שמשמעו אור ותרגומו "ניצניא" שמשמעותו ניצנים הנראים בחודש זה.

מזל החודש: שור. הוא מסמל את השור החורש את השדות, כפי שנאמר "ורב תבואות בכח שור" (משלי, יד, ד) והוא גם מזכיר את העלאת הביכורים, שהשור החורש התבלט בה באופן מיוחד.

על פי "משנה לשנה", בעריכת הרב מנחם כהן

אירועים

ד באייר - יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל. יום הזיכרון נקבע כדי לזכור ולהזכיר את קורבנם וגבורתם של לוחמי מערכות ישראל אשר מסרו את נפשם על תקומת העם והארץ. המעבר מיום הזיכרון ליום העצמאות הוא מאוד חד - מתוגה לשמחה - אך קבעו את ההצמדה בין המועדים הללו כדי לציין את הקשר האמיץ בין קורבנם של הלוחמים לבין הקמת המדינה.

ה באייר - יום העצמאות למדינת ישראל. ביום ה באייר תש"ח (1948) החליטה מועצת העם "על הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל". יום זה הוא עדות חיה לתוקפה של הברית האלוקית, המקשרת בין עם ישראל לארצו. רוח תחייה לאומית סחפה את יהדות העולם בעיקבות הקמת המדינה, אשר הזינה וחיזקה את האמונה בברית שכרת אלוקים עם העם היהודי להיות ממלכת כוהנים וגוי קדוש. לפני הקמת המדינה המצב בארץ הכתיב עליות בלתי חוקיות ומבצעי העפלה נועזים. אירגוני המחתרת ניסו, כל אחד בדרכו, לשחרר

את הארץ משלטון הבריטים. ביזו בכסלו תש"ח (29 בנובמבר 1947) נתקבלה בעצרת האומות המאוחדות החלטה על הקמת מדינה יהודית ריבונית. בעיקבות ההחלטה, גאה גל של התלהבות והתעוררות בקרב יהודי הארץ והעולם. הערבים פתחו במאבק מזוין נגד החלטת האו"ם, במעשי רצח ובהתנפלויות על ערים ויישובים יהודיים. ביום ה באייר תש"ח (1948), בשעות אחה"צ של יום השישי, התכנסו מנהיגי היישוב, חברי מועצת העם, והכריזו על הקמת מדינת ישראל. בלילה שלאחר מכן פרצה מלחמת השיחרור בין כל צבאות ערב לבין היישוב היהודי. בתום חודשי המלחמה נחתמו הסכמי שביתת הנשק עם צבאות ערב וכך נקנתה עצמאות מדינתנו בדם רב.

יד באייר - פסח שני. מי שלא יכול היה להקריב את קורבן הפסח בבית המקדש בערב פסח, היה מביא את הפסח ב-יד באייר, והיה לו אז יום שמחה. ולכן אין אומרים תחנון בתפילה ביום זה. יש הנוהגים לאכול ביום זה מצה שנשארה מפסח, לזכר קורבן הפסח שנאכל עם המצות. מועד זה של פסח שני, ניתן לבני ישראל בשנה השנייה ליציאת מצרים. הקב"ה ציווה אז שבני ישראל יקריבו את הפסח במועדו (אף-על-פי שבני ישראל היו עדיין במדבר), אולם נמצאו אנשים שהיו טמאים ולא יכלו להקריב הפסח, הם ביקשו שתינתן להם הזדמנות נוספת להקרב הפסח. כשראה ה' שהם משתוקקים לזה בכל ליבם, נתן להם מועד שני לתקן את מה שחיסרו ב-יד בניסן.

יח באייר - לג בעומר. לפי המסורת ב-לג בעומר נפסקה פטירתם של עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה. לפי ההלכה אין אומרים בו תחנון, אין מתענים בו, פרט לחתן ביום חופתו, ונישאים בו (מנהג הספרדים להינשא למחרת ב-לד בעומר). בישראל הוא חג הגבורה. לפי דעה אחת פרץ בו מרד בר-כוכבא ולפי דעה אחרת נחל בו בר-כוכבא ניצחון מסוים במלחמתו ברומאים. בתפוצות ישראל נהגו המלמד ותלמידו, וכן בני נוער, לצאת ביום זה לשדה, למרחבים, לשחק בחץ וקשת, מנהג המזכיר את מרד בר-כוכבא, שלמרות שנכשל נטע את רוח הגבורה בישראל לדורות.

ניתנו טעמים נוספים לייחודו של יום לג בעומר. באותו יום החל המן לרדת לבני ישראל במדבר, בו ביום יצאו רבי שמעון בר יוחאי (רשב"י) ובנו אלעזר מן המערה שבתוכה הסתתרו מהחילים הרומאים שביקשו את נפשם. ב-לג בעומר הוסמכו בידי רבי עקיבא, רשב"י וארבעת חבריו בעת שהסמיכה הייתה אסורה. באותו יום היה גילוי סודות התורה בידי רשב"י. יש אומרים שביום לג בעומר נישא רשב"י. לראשונה נמצא בקבלת האר"י שרשב"י נפטר ביום זה ולפיכך נקבע בספר "חמדת ימים" ללמוד לזכרו. על-פיו נערך תיקון מיוחד ללימוד בלילה וביום. מראשית המאה התשע-עשרה נהגו הספרדים בצפת

להוליך למירון, בערב לג בעומר, ספר תורה בשירה ובריקודים תחת חופה מקושטת. כיום, בנוסף לעלייה לקברו של רשב"י, נוהגים בני נוער ברחבי הארץ להדליק מדורות ולבלות סביבן בשירה ובריקודים.

יח באייר תרס"ו (1906) - נפתחו בית ספר ובתי המלאכה "בצלאל". בליבה של ירושלים, מאחורי קירות אבן וחומה, שוכן בית האמנים "בצלאל". צמד הבניינים שימש בעבר משכנם של "בית הספר לאמנות ולמלאכות אמנות בצלאל" ו"בית הנכות הלאומי בצלאל". את שני המוסדות יזם והקים הפסל פרופ' בוריס (דב) שץ, שהגה את רעיון הקמת מרכז לאמנות ולאומנות בארץ ישראל. החודש מלאו מאה שנה למוסד האמנות הירושלמי שהקמתו מסמלת את תחילתה של האמנות היהודית בארץ ישראל.

ההחלטה על הקמת בצלאל נתקבלה בקונגרס הציוני השביעי ב-1905, לאחר ששץ, שמילא קודם לכן תפקיד נכבד של פסל החצר של מלך בולגריה והיה פרופסור באקדמיה לאמנות בבולגריה, הביא את הרעיון לפני הרצל עוד בשנת 1903. באותו מעמד הציע שץ לקרוא למוסד החדש על שמו של בצלאל בן אורי בן חור, חכם החקשים שבנה את המשכן. ציוני גרמניה לקחו תחת חסותם את הקמת המוסד החדש. שץ הגיע לארץ בראשית 1906, ועמו מורים וקומץ תלמידים. הוא שכר בית גדול ברחוב החבשים (כיום רחוב אתיופיה 8), קבע בראשו שלט "בצלאל - בית מדרש למלאכות אמנות", והחל להוציא את חזונו לפועל.

כבר מתחילה נקבעה מתכונת משולשת למוסד: בית ספר לציור, בתי מלאכה למקצועות מעשיים בגבול האמנות, ובית נכות, קרי מוזיאון. שנתיים לאחר מכן קיבלו שץ ותלמידיו מהקרן הקיימת לישראל שני מיבנים ברחוב שמואל הנגיד שנרכשו במיוחד בעבורו. הבניינים מוקפים גדר אבן גבוהה, ומסגרת הגג מזכירה בצורתה את חומת העיר. ביתו של שץ שכן כמה עשרות מטרים ממיבנה בית האמנים. בית הספר לאמנות "בצלאל" נמצא היום בקמפוס הר הצופים.

יצירות בצלאל, ששילבו בראשית יודאיקה, ציונות וטבע נמכרו בעולם היהודי כולו ופירנסו משפחות רבות בירושלים ומימשו את הרעיון הציוני של יצירת תרבות לאומית בארץ ישראל. עבודותיו של שץ עצמו היו ברוח היהדות, התורה והמקרא.

בית הנכות היה גרעינו של מוזיאון ישראל. כיום מצויה באולם הכניסה גלריה המציגה חלק מיצירותיהם של שץ ושל ילדיו בצלאל וזהרה (מעצבת מנורת הקנים שמול הכנסת ושערי בית הנשיא). בקומה השנייה - תערוכה מיצירות "בצלאל", ובכלל זה אמנים עכשוויים. הכניסה חופשית. לרגל שנת המאה מוצג בכניסה גם סרט על תולדות בצלאל. בבית האמנים (שמואל הנגיד) מוצגות תערוכות עכשוויות מתחלפות.

לפרטים נוספים בטל' 02-6253121.

כו באייר תשכ"ז (1967) - פרצה מלחמת ששת הימים. במשך עשר שנים מאז מבצע קדש תשט"ז (1956) נמשכו התקפות הפדאיון (מחבלים) על יישובים בארץ. גברו האיומים של הערבים להשמיד את ישראל. באביב תשכ"ז (1967) הורחק - לפי דרישת מצרים - כוח החירום של האו"ם מרצועת עזה, מסיני ומשארם א-שיך, שם הוצב מאז מבצע קדש. מצרים סגרה את תעלת סואץ ואת מיצרי טיראן לספינות ישראליות, ובכך נחסם המוצא הישראלי היחיד למזרח, ששם היו מקורות הנפט העיקריים שלה. ישראל נכנסה לכוננות וערכה גיוס מקיף. הוקמה ממשלת ליכוד לאומי.

עם פרוץ המלחמה, שנמשכה שישה ימים בלבד, פרצו חילות השריון, הרגלים והצנחנים את המערך המצרי, הגיעו עד תעלת סואץ ושיחררו את מצרי טיראן ושארם-א-שייך. על אף אזהרות ישראל, הצטרפה ירדן למערכה וירושלים הופגזה. כוחות ישראליים שחררו את ירושלים המזרחית מידי הירדנים, את העיר העתיקה - כולל הכותל המערבי והר הבית - ואת יהודה ושומרון, והגיעו עד הירדן. בצפון נכבשה רמת הגולן עד למעבר קוניטרה. כשנסתיימה המלחמה ב-10 ביוני שלטה ישראל בכל ארץ-ישראל המערבית, במרחבי סיני וברצועת עזה.

כ"ח באייר תשכ"ז (1967) - יום שחרור ירושלים. שיאה של מלחמת ששת הימים בשנת תשכ"ז היה ביום ג', כ"ח באייר, כאשר חדרו כוחות צה"ל לעיר העתיקה, אשר הייתה בידי ירדן 19 שנה, ושיחררו את הר הבית ואת הכותל המערבי, שריד בית מקדשנו. יום שיחרור ירושלים, נקבע לדורות כ"יום ירושלים". מועצת הרבנות הראשית קבעה כי יש לומר קטעי תפילה מיוחדים ואת תפילת ה"הלל". נוהגים ביום זה לעלות לירושלים ולחגוג ליד הכותל המערבי, כביטוי של תקווה לקיבוץ כל נדחי ישראל ולגאולה השלמה, וכאות הזדהות עם בירת ישראל.

כ"ח באייר תשס"ה (2005) - יום ירושלים ויום זיכרון לעליית יהודי אתיופיה. במשך שנים רבות יהודי אתיופיה ייחלו וקיוו לעלות לארץ-ישראל, לציון, אך לא עלה בידם הדבר. בשנת תשד"מ (1984) מדינת ישראל אירגנה באופן מיוחד מבצע תחת מעטה של סודיות והטיסה יהודים מאתיופיה.

מבצע זה כונה "מבצע משה" וניסיון נוסף בשנת תשנ"א (1991) כונה "מבצע שלמה". יהודי אתיופיה הצטרפו במיוחד ב"מבצע משה" לעשות את דרכם ברגל תוך מאבק בתנאים הקשים בדרך של רעב, מחלות ופורענות.

בכל השנים מאז עלייתם אנשי העדה בחרו לזכור את האירועים ואת התלאות שעברו עליהם ביום ירושלים.

בשנת תשס"ה הממשלה הכריזה כי יום ירושלים יהיה יום הזיכרון הממלכתי לעלייתם ארצה וגם הזיכרון לאלה שמתו בדרך והטקס יתקיים בהר הרצל.

בקרוב אנשי העדה, בסיוע המדינה, מתכוונים להקים אנדרטה להנצחת אלפי הנופלים.

נא לזהות את האירועים, האישים והאתרים הקשורים, ישירות או בעקיפין, לחודש ניסן המרומזים בכל השאלות הבאות, לכתוב משפט אחד או שניים ולשלוח למערכת עד סוף חודש אייר. יזכה בפרס - המצליח לפתור שלוש חידות.

ים של פרחים, ים של צלילים וים של אירועים הוא לכם החודש הזה.
בכפית קטנה ננסה לדלות כמה טיפות:

בחודש זה, וזה קרה לפני שנים הרבה, הועלה ממצרים ארונו של מי שהאמין ביציאה ממנה. בקיץ, לפני אחת ושלושים שנה, חזרו לחיק המולדת שני לוחמי חירות, שהעזו לפגוע בלורד שנעל את שערי המולדת. התדעו מי הם ומה הוא סיפורם?

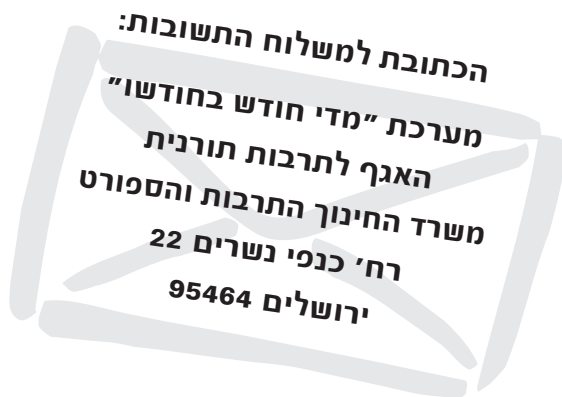
אנו עדיין באורם של עולי גרדומים. ושוב, כקורבן התמיד, שניים, כל אחד וסיפורו שלו, כל אחד ואירגונו שלו. איך אמר האב הקדמון? אלוקים יראה לו השה לעולה בני. הם היו השה, הם היו העולה, והם היו המקריב. וכל זאת בעיר האלוקים בשחר העולה של ראש חודש אייר. מה אומר לכם הסיפור הזה?

היא לא היתה לוחמת! היא, כמו שכתוב, "היינו כחולמים" - חלמה. אבל לחמה שירשו לה, לנגן במעדר - ולצייר על האדו עלומיה-שלה.

השומעים אתם אותה?

נולדתי בפולין במשפחה ענייה, הייתי תלמיד מצטיין
וגם בספורט עשיתי חייל. אני לארצי לא הגעתי,
כפי ששרתי ושאפתי בתנועת השומר הצעיר שבה פעלתי.
כשהגיחה החיה הנאצית ממאורתה עם כולם נמלטתי מזרחה.
אבל הלב ציווני לחזור לעיר הולדתי ואל אחי.
ערב פסח חבריי, חברותיי וגם אני לקרב יצאנו,
היכנו וגם הוכינו. יישובים בארץ הם הפרחים שעל זכרנו.
מה הם היישובים ומי אני.
במלוא הענווה ארמוז ששמי כשם היהודי.

ד"ר עמנואל בן-נאה

או באמצעות הדואר האלקטרוני: tarbut-toranit@education.gov.il

פתרונות לחידון בדרך האתרים מס' 9

1. במערב חברון בחצר הכנסייה הרוסית (המוסקוביה) ניצב עץ עתיק המכונה "אשל אברהם". העץ הינו אלוך משרידי יער האלונים שכיסה את הרי יהודה. ייחוס העץ לאשל אברהם מקורו בטעות שהרי האשל ניטע בבאר שבע.
2. ב-יד בחשון תרנ"ט (2.11.1898) בעת ביקורו של הרצל בארץ ישראל, בדרכו מיפו לפגישה עם קיסר גרמניה במיתחם המצוי היום בבית ספר אורט ברחוב הנביאים בירושלים, ביקר הרצל במשק האיכר שמואל ברוזה במוצא. על גבעה סמוך ליישוב בכיוון הקסטל נטע הרצל עץ. העץ נקרא ארוז הרצל ונשמר על ידי בני המושבה. באוגוסט 1915 נגדע העץ והגדם התייבש. בשבט תר"פ, נטע הנציב העליון עצים סביב הגדם, ולימים הוקם באתר בית החלמה שנקרא "ארוזה", על שם הארוז.
3. בימי מלחמת העולם הראשונה, הרחיבו התורכים את רשת מסילות הברזל בארץ-ישראל. הרכבת שימשה להם עורק אספקה עיקרי לצבאם. עקב הסגר ימי שהטילו הבריטים הנלחמים בתורכים, לא הגיעה לארץ אספקת פחמי אבן, והרכבות הוסקו בפחמי עץ ובעצים. לצורך זה נגדעו יערות הארץ. במכתב של אבשלום פיינברג בתקופה זו מסופר על דרישת מנהל הרכבת החיג'אזית, מאיכרי חדרה לספק לו 40 אלף טון עצים מיערות האקליפטוסים שייבשו את ביצות חדרה ומעצי מטעי הפרי של המושבה.
4. תהילים קכח: "...אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך, בניך כשתילי זיתים סביב לשולחנך".
5. שמיר ושית - ראש הממשלה לשעבר, יצחק שמיר - כינוי בלח"י "מיכאל" ובהמשך לא נכנע ללחץ אמריקני.
6. משל יותם בן ירובעל (גדעון), הנישא על ידי היתום יותם שנותר יחידי מבני גדעון, בעת המלכת אבימלך למלך על ישראל בשכם (שופטים ט).
7. אבשלום בן המלך דוד, טיפח את שערו (שקל 200 שקלים באבן המלך), הכפר נקרא ע"ש מייסדו שמואל צבי הולצמן (=איש העץ), פרדסן מרחובות. הכפר ניטש במאורעות תרצ"ו, ויישוב בו חודש בתש"ג. ב-ד אייר תש"ח נפל הכפר בקרב גוש עציון ונהרס ובניו הלכו בשבי. עץ בודד ששרד סימל את הכמיהה לשוב. ב-כח אייר תשכ"ז שוחרר גוש עציון וב-כב אלול תשכ"ז עלו בני כפר עציון ובנו את ביתם החרב.

שמות הזוכים בחידון "בדרך האתרים" מס' 9

שמואל שמיר - ירושלים
משה מרום - פתח תקווה
אריה סולמון - אפרת.

שירת הים - שירת האמונה של עם ישראל

אֶן יִשִּׁיר מִשִּׁיָּה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה' וַיֹּאמְרוּ לְאֶמּוֹר אֲנִישִׁירָה לַה' כִּי גָאָה גָאָה
סוֹס וּרְכָבוֹ רִמָּה בַיָּם. עֲזֵי וּזְמֵרַת י-ה וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה

במרכז פרשת בשלח, פרשת יציאת מצרים, עומדת וניצבת שירת הים (שמות טו, א-יט). תכליתה שירה והודייה לה' יתברך על שהוציאנו ממצרים מעבדות לחירות כאשר קרע לנו את ים סוף שלא כדרך הטבע. השירה היא תפילה זכה ועמוקה היוצאת מן הלב ונכנסת אליו. שירה של רגש היא שירת הים, השירה של עם ישראל מדי יום ביומו, 365 ימים בשנה בתפילת שחרית. יש בכך קיום צו התורה: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך" (דברים טז, ג). כפי שמופיע בסידורים רבים לאחר תפילת שחרית. ציווי זה הוא הראשון מתוך שש זכירות, אשר מקובלים רבים לאורך כל הדורות קבעו לומר בכל יום כדי שהאומר יהיה מובטח שהוא בן העולם הבא. הזכירות הנוספות הן: זכירת מעמד הר סיני (דברים ד, ט-י); זכירת מעשה עמלק ומחיתו (דברים כה, יז-יט); זכירת מעשה העגל (דברים ט, ז); זכירת מעשה מרים (דברים כד, ט) וזכירת השבת (שמות כ, ח), שהיא למעשה הדגל של הציביון היהודי: "זכור את יום השבת לקדשו", באופן מתמיד לדורי דורות, במהלך הארוך והמפותל משיעבוד לגאולה ועד לגאולה השלימה עם בוא משיח צדקנו, נמצאת שירת הים. במשנה ברורה חלק ראשון מהלכות ברכות (נא, יז), מובא על פי הזוהר הקדוש: "יש לומר את שירת הים בעמידה בשמחה, ידמה בדעתו כאילו באותו היום עבר בים. והאומר בשמחה מוחלין לו עוונותיו". שירת הים אפוא היא שירת האמונה. ה' נלחם בעוצמה נפלאה נגד אויבינו והטיל עליהם "אימתה ופחד" (טז). גולת הכותרת היא יסוד לדורות: "מי כמוך באלים ה' נאדר (=אדיר) בקדש נורא תהלות עושה פלא" (יא). והשיא המופלא שמעבר לגדר הטבע: "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים" (יט), כאשר: "ברוח אפיך נערמו מים ניצבו כמו נד (=חומה) נוזלים קפאו תהומות בלב ים" (ח). מכאן, שאיפתנו הטהורה השרויה בתפילתנו:

כִּי לַה' הַמְּלוֹכָה וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם וְעֵלֹ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשִׁפּוֹט אֶת הַר עֲשׂוֹ וְהִיתָה לַה' הַמְּלוֹכָה וְהִיהָ ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד.

השירה הזאת, היא שירת האמונה היומיומית, שירתה של שבת שירה שהיא מקור השירה. שירת הים זוכה להיאמר פעם נוספת בקריאה בתורה במועד התרחשותה בשביעי של פסח. מעל לכל, היא שירת האמונה של עם ישראל בבורא יתברך, לעדי עד ולנצח נצחים.

ד"ר אברהם גוטליב

סיפורה של המנורה

מנורת שבעת הקנים שהורדה מכיפת בית הכנסת בנצרים ונישאה לירושלים ולכותל המערבי, נושאת סיפור משלה: כשנבנה בית הכנסת בדיונות החול בנצרים, יצר יצחק המאיר מכוכב-השחר את מנורת שבעת הקנים ותרם אותה לבית הכנסת לזכרו של קרוב משפחתו חנוך נשילביץ ז"ל.

חנוך, יליד פולין, התייתם בגיל רך. אבי נשא אישה שנייה שהייתה אם לחמשת ילדיו. האב והגדולים נספו בשואה, האם והקטן שרדו את גיטו ורשה, מסתתרים בעליית גג של רפת באחד הכפרים ונדדו כשהוא חולה, לבוש כילדה וראשו עטוף במטפחת גדולה, להסתיר את זהותו. האם הבלונדינית התחזתה לפולנייה. כשהסתיימה המלחמה, יחד עלו לארץ. בכוחות עליונים התמודד עם מחלתו. רוב עיסוקיו היו בדברים של תקווה: ציור, בנייה והקמת משפחה. המנורה לזכרו עברה טלטולים רבים. בדרך לא דרך הועברה בימי האינתיפאדה לנצרים הנצורה, הועלתה לגג בית הכנסת והאירה ביישוב, כסמל וכאות.

הרצף ההיסטורי של המנורה

- **מנורת משה** - יציאת מצרים, בני-ישראל במדבר בין המאות 14-13 לפנה"ס, 1400-1250 לפנה"ס.
- **מנורת המשכן** - בבית המקדש הראשון.
- **מנורת זכריה** - שיבת ציון ה-1 אחרי גלות בבל תקופת בניית בית המקדש השני ב-516 לפנה"ס - המאה השישית לפנה"ס.
- **מנורת החשמונאים** - הכיבוש היווני - מרד המכבים - 160 לפנה"ס, המאה השנייה לפנה"ס.
- **המנורה בשער טיטוס ברומא** - הכיבוש הרומי - הגירוש לגלות - חורבן הבית השני, 70 לסה"נ. המאה הראשונה לסה"נ.
- **מנורת "בני ברית"** - סמל אירגון יהודי עולמי ראשון בגולה - 1843, המאה ה-19.
- **מנורת הגדודים העבריים** - תג כובע של "הגדוד הראשון ליהודה" - מלחמת העולם הראשונה, 1919, ראשית המאה העשרים.
- **מנורת סמל המדינה** - המנורה משער טיטוס, נבחרה ב-1949 על ידי ועדה של הכנסת.
- **המנורה מעין גדי** - נתגלתה בחפירות בעין גדי ב-1970.
- **מנורת מסורבי העלייה** - "סירובניקים" ברוסיה - סמל האוניברסיטה העברית שהקימו - הופיע בעיתונות ב-1987.
- **המנורה שהורדה מגג בית הכנסת בנצרים לפני הפינוי** - תושבי נצרים ביציאתם מגוש קטיף ליעד לא ידוע - 2005.

אהבת המולדת

במהלך עונות השנה אנו עדים לתופעות טבע שונות הקשורות לבעלי חיים.

ניתן לבקש מהחניכים דוגמאות לכך:

- נדידת הציפורים
- הנחיליאל המבשר את בוא הסתיו
- הסנונית המבשרת את בוא האביב
- נדידת החסידות ונחיתתן.

הערה למדריכה:

- תופעת טבע זו של נדידה ושיבה לארץ-ישראל הינה גורם מזמן לשיחות על אהבת המולדת של העם היהודי.
- אם בעלי חיים מצויידיים ביכולת להגיע לארץ-ישראל בגלל שינויי מזג-אוויר וחיפוש מקום קינון, הרי אנו כבני אדם, מה קושר אותנו לארצנו ואיך נוכל לטפח קשר זה?
- מורשת האבות והבטחת הארץ.
- קורות חיינו בעבר על הארץ הזאת.
- קיום מצוות מושלם בארץ-ישראל.
- געגועים לציון שלא פסקו במשך כל הגלות וביטויים בתפילה, בברכת המזון ובאיזכור החורבן באירועים שונים.

מהלכות פסח

תענית בכורות השנה ככלל השנים הרגילות בערב פסח, יום רביעי, יד בניסן

כל בכור חייב לצום לזכר הינצלם של בכורי בני-ישראל במכת בכורות במצרים, ונהגו להקל ולהדר לאחר סעודת מצווה (כגון סיום מסכת), ולאכול מן הסעודה.

עיקר מצוות ליל הסדר

לחות את היציאה ממצרים על-ידי:

- א. **סיפור יציאת מצרים** - מצוות עשה היא לספר בליל הסדר ביציאת מצרים וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח.
- ב. **אכילת מצה** - כדי לזכור שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ בשעת יציאת מצרים.
- ג. **אכילת מרור** - כדי לזכור שמיררו המצרים את חיי אבותינו במצרים.
- ד. **שתית ארבע כוסות** - כנגד ארבע לשונות של גאולה (והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי).
- ה. **אכילת קורבן פסח** (בזמן המקדש). בימינו **אוכלים את האפיקומן** לזכרו.

תפילות מיוחדות בפסח

ביום א של פסח גומרים את ההלל אבל בימי חול המועד ושביעי של פסח אומרים רק חצי הלל, משום שאז טבעו המצרים בים סוף שגם הם היו מעשה ידיו של הקב"ה (על-פי המדרש). בתפילת המוסף של יום ראשון של החג מוסיפים **תפילת טל**. מיום זה ועד שחרית של שמיני עצרת אומרים בתפילת שמונה עשרה **מוריד הטל** במקום משיב הרוח ומוריד הגשם. בשמונה עשרה של חול אומרים **ותן ברכה** במקום ותן טל ומטר לברכה. במשך כל ימי החג מוסיפים את תפילת **יעלה ויבוא** בתפילות ובברכת המזון. בשבת חול המועד פסח נוהגים לקרוא במגילת **שיר השירים** - סיפור האהבה בין הקב"ה לעם ישראל - שהיא אחת מחמש המגילות.

ברכת האילנות

הרואה אילנות מלבליבים באביב, מברך ברכה מיוחדת: "שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובים להננות בהם בני אדם". אבל אם מברכים על האילנות - מה טעם מזכירים כאן את הבריות? כדי שיזכור האדם, בראותו את האילנות - שהאילנות היו כעצים יבשים כל ימות החורף, והנה נתחדש בהם הבלבוב - כך הוא האדם, גם אם דומה הוא בעיני עצמו כאילו אין לו עוד תקנה, כאילו הוא עץ יבש - אין הדבר כן, אלא גם הוא יכול להיות ירוק ורענן כאותו עץ. על כן מזכירים בברכה גם את הבריות - שנמשלו לעצים, למען יתבונן האדם ויפיק לקחי מוסר (על פי בן איש חי).

מדיני ספירת העומר

1. במוצאי יו"ט ראשון בתפילת ערבית מתחילים לספור ספירת העומר. הספירה נמשכת עד ערב שבעות.
2. מצווה על כל אחד לספור ספירת העומר בעצמו כמו שכתוב "וספרתם לכם", וניתן לספור בכל לשון.
3. צריך לספור ספירת העומר בעמידה, כפי שנרמז בפסוק "עצת ד' לעולם תעמוד" (תהלים לג). עצת - ראשי תיבות - **ע**ומר **צ**יצית **ת**פילין - לעולם תעמוד (על-פי החיד"א).
4. זמן ספירת העומר בלילה. ואם שכח לספור בתחילת הלילה סופר והולך כל הלילה.
5. אם שכח לספור באחד מהלילות ולא נזכר עד הלילה הבא אינו יכול לברך מכאן ואילך על הספירה, אלא יספור בלי ברכה. אבל אם נזכר מבעוד יום - יספור המניין של אותו היום בלי ברכה ועל-ידי זה יוכל להמשיך לספור מכאן ואילך בברכה.
6. מי ששאל אותו חברו בבין השמשות (לאחר שקיעת החמה) כמה הלילה לספירה? ישיבנו אתמול היה כך וכך ימים לספירה.

ליל הסדר

יהודי אתיופיה - לא היו עורכים סדר כמקובל בכל יתר העדות. במקום זה היו הקייסים (הכוהנים ויודעי דבר), אוספים את הילדים ומספרים להם על החג. לא הייתה כל אכילה מיוחדת. בבית היו שרים שירים לזכר ירושלים. בארץ נוהגים לערוך סדר ולקרוא בהגדה של פסח.

בקרוב יהודי בוכארה - עוד לפני היציאה לבית הכנסת מסדרים את סימני הסדר. בימים עברו קערת הסדר לא נודעה לבני בוכארה. במקומה היו פורסים מצע משי, לבן או ירוק, שעליו היו מניחים את הסימנים. אולם ברבות השנים גם יהודי בוכארה סיגלו לעצמם את הקערה המקובלת, אך לא תימצא אצלם הקערה הקטנה שבה רשומים שמות הסימנים. הקערה היא גדולה בקוטר 60-70 ס"מ, והיא תופסת את מלוא רוחבו של השולחן.

בעלי היכולת היו שוכרים שני עניים "מגידי הגדה" אשר קראו את ההגדה, האחד בעברית והשני בבוכארית. הנשים ליוו את שירת הגברים והילדים יצאו במחולות סביב לשולחן.

בקרוב יהודי תימן - בליל הסדר אין משתמשים בקערת פסח אלא מסדרים את הירקות מסביב לשולחן, ואת יתר המאכלים שמים לפני כל אחד מן המסובים. כל הטיבולים הם בחרוסת.

סיבוב הקערה

בקרוב יהודי לוב - בנוסף להגבהת הקערה נוהגים שבעלת הבית מסובבת אותה על ראשי כל בני המשפחה ואפילו על ראשו של התינוק הישן בעריסתו. סיבוב זה נעשה תוך קריאת הפיסקה "מה נשתנה" והוא מוסיף חגיגות ושמחה בבית, במיוחד כשהנשים מוסיפות לזה תרועות שמחה.

הצגת יציאת מצרים

בקרוב יהודי גרוזיה - בחו"ל היו הילדים, אחר שבעל הבית חצה את המצה האמצעית ועטף את החלק המיוחד לאפיקומן יוצאים כאשר האפיקומן על כתפיהם. היו מציגים בפני דיירי הבתים הסמוכים את יציאת מצרים.

שומר לאפיקומן

בקרבי יהודי פרס - האפיקומן נמסר לשמירה לילד. בכך מעמידים בניסיון את עירנותו, ואם הצליח לשמור יפה על הפיקדון שהופקד בידו, אף מעניקים לו פרס. את שיירי האפיקומן שומרים בכיס כל ימות השנה כסגולה לשפע ולברכה.

בקרבי יהודי גירבה - את החלק המיועד לאפיקומן עוטף ראש המשפחה במפית, נותנו ביד בעל מרץ מבין המסובים, והלה שם אותו על שכמו, יוצא החוצה, מבקר בבתי השכנים והקרובים ומביא להם את דברי הגאולה כגון: "משיח בן-דוד בא בדרך" או "לשנה הבאה בארעא דישראל" וכדומה. יוצאי גירבה בארץ משתמשים בביטויי גאולה כגון: המשיח, ירושלים העתיקה, בית המקדש וגאולת כלל ישראל וכדומה.

כוס של פרעה

בקרבי יהודי קוציין - בשעת אמירת המילים "דם ואש ותמרות עשן" ובאמירת מילות עשר המכות מתיז ראש המשפחה בכל מילה באצבעו טיפת יין מכוס מיוחדת, הנקראת "כוס של פרעה" לתוך צלחת. אחר כך מגישה לו אחת הבנות כד וקערה והוא נוטל את ידיו.

אפיקומן כסגולה

בקרבי יהודי אפגניסטאן - שומרים חתיכה מן האפיקומן עד לפסח הבא, סגולה להצלחה ולשמירה. נשים המתקשות ללדת שומרות גם הן מן האפיקומן.

חרוסת על המשקוף

בקרבי יהודי תוניסיה - בסיום הסדר שמה עקרת הבית מעט חרוסת בצד, על מנת להדביק אותה מיד אחרי החג על משקוף הבית ליד המזוזה.

תהלוכת משה ואהרן - שביעי של פסח

בקרבי יהודי תוניסיה - בשביעי של פסח היו מתפללים שחרית ומוסף בשפת הים וחוזרים לבית הכנסת בתהלוכה עממית: אחד מתחפש לאהרן הכהן ואחד למשה רבנו. במשך כל הדרך שרים את שירת הים ופזמונים שונים, כשהצופים שופכים על משתתפי התהלוכה בושם וזורקים עליהם פרחים.

מוצאי החג

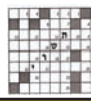
בקרבי יהודי אפגניסטאן - במוצאי חג הפסח יוצאים הגברים אל מחוץ לעיר וקוטפים אגודות של חיטה או שעורה ירוקה, ועם הירק בידם הם הולכים לבית הכנסת. הרב הראשי נוטל את הירק בידו, עובר לפני התיבה ומברך את כל הקהל: "יתזכו לשנים רבות נעימות וטובות". הכול הולכים לביתם ששים ושמחים ומשנכנסים הביתה מניחים את אגודות הירק על ראשיהם של בני הבית ומברכים אותם. הנשים עורכות שולחן ומניחות עליו קערה גדולה מלאה מים ובתוכה תכשיטי זהב ומטבעות זהב, וליד הקערה מציבים ראי

גדול. בצלחת נוספת שמיים חתיכות סוכר, וממנו מכבדים את האורחים הבאים בערב זה. הזקנים מחלקים לבאי ביתם במוצאי שביעי של פסח מטבעות כסף למען יזכרו אותם לאחר פטירתם. את המטבעות הללו שומרים, ומדי שנה בשנה מביאים אותם לשולחן בצלחת מיוחדת, מזכירים את נותניהם ומספרים על כך לאורחים שבאו לערוך "מועד ביני". הביקורים הללו נמשכים עד שעה מאוחרת בלילה ומסתיימים בפרקי שירה וזמרה ושתיית לחיים.

על פי "ילקוט מנהגים" ממנהגייהם של שבטי ישראל, בעריכת אשר וסרטיל, מינהל החינוך הדתי

לוח המודעות מס' 149

תשבץ ניסן-אייר

8		7	6	5		4	3	2		1
				10				9		
	14						13		12	11
		18	17					16		15
		22		21		20				19
	27		26	25			24			23
		31			30			29	28	
35			34					33		32
	41	40		39		38				36
	46		45	44			43			42
		51	50		49			48		47
				54		53			52	
57				56						55
					59	58				
	64		63				62		61	60
				66						65

במאונך: (1) מושב ברמת הגולן, נקרא על שמו של נשיא שבט מנשה שישב בתקופת המקרא באזור זה, וכן מאזכר את מאבקם של יהודי ברית-המועצות לשמר את ייחודם הלאומי, אשר קבוצה מתוכם הקימה אותו ב-1978; (5) צורה הנדסית, פריזמה בלעז; (9) אתר בפולין בו פרץ מרד בכובש הנאצי ב-יד בניסן תשי"ג (19.4.1943); (11) צד מערב; (13) כבד-ראש, מיושב ושקול; (14) צמח רענן (שיר השירים ו'; 15) כמותן (בראשית מא); (17) מקום פטוס בהמות (עמוס ו'); (19) כינוי לרגע זריחת החמה; (20) המקום הראשון שאליו הגיע יעקב בהיכנסו לארץ-ישראל (בראשית לג); (22) שמו העברי של חודש אייר (כ"מ, מלכים א' ו'); (23) קיר; (24) מילת ברירה; (25) אויב; (27) חמש מאות כמספר גזומה, "...פרסה על...פרסה"; (28) מצווה שמתחילים בקיומה במוצאי יום-טוב ראשון של פסח (כ"מ ויקרא כג); (33) כועס, זועף; (34) חוף; (36) בהשאלה: מוצר המייצג את הפרנסה, השילוב עם תורה, כדברי ר' אלעזר בן עזריה (מסכת אבות ג יז); (38) אחי אברהם (בראשית יא); (40) בשלווה (במדבר כג); (42) בלבד; (43) תבואה נקיה; (44) מרגיש; (46) עש הבגדים; (50+47) צדיק הידוע בכינויו "רב האסירים", נפטר ב-ט בניסן תשכ"ט (28.3.1969); (52) איש לח"י ואחד מעולי הגרודם, הוצא להורג במצרים ב-ח בניסן תשי"ה (22.3.1945), ארונו הובא לארץ ונקבר בבית העלמין בהר הרצל בירושלים; (55) ריצה מהירה; (56) שמו של צדקיהו מלך יהודה לפני המלכתו (מלכים ב כד); (58) מלכות העשויה מקלעת-חוטים; (60) מילת-קריאה לצער; (64) רשע (תהילים א); (65+66) חוגגת את הולדתה ב-ה באייר.

במאונך: (1) מרגל ישראלי בסוריה, נתלה בדמשק ב-טז באייר תשכ"ה (18.5.1965); (2) גיל קבלת עול מצוות; (3) נור, כתר; (4) מנהיג דתי, מורה רוחני (רי"ת); (5) כינוי ל"בית יוסף", ר' יוסף קארו, נפטר ב-יג בניסן ה'של"ה; (6) אחד הסדרים בשי"ס; (7) רי"ת של סכום מחוברים; (8) רבה הראשי הראשון של ארץ-ישראל ומייסד ישיבת "מרכז הרב", נולד ב-טו בניסן תרכ"ה (23.4.1865); (10) פרשה בחומש דברים; (12) בעל הסמכה במקצועות ההנדסה; (14) כוהן בימי דוד, נשאר לפליטה מבית אביו לאחר רצח הכהנים בנוב (שמואל א כב-כג); (16) עוף דורס; (18) סוד; (20) מזלו של חודש אייר; (21) אחד הדברים שחייב אדם לומר בפסח, אחרת לא יצא ידי חובתו; (24) חודש העצמאות; (26) כפן; (29) קרבן הנשחט ונאכל ב-יד בניסן; (30) צדיק נמשל לעץ זה (תהילים צב); (31) שיר-לכת; (32) כינוי לתורה או לכל ספרי התנ"ך; (35) חודש הגאולה; (37) ספר קריאה ולימוד; (38+53) מקום קבורת אהרון הכהן; (39) בונה התיבה; (41) ספקני, נטול אמונה בטוב, בלעז; (43) ברור, שאינו כהה; (45) נשירת העלים מהעץ; (48) בן מקום פלוני; (49) פקודה; (51) בירת אוסטריה, שם נקבר 57 מאונך לפני שארוננו הועלה לארץ; (53) ראה 38 מאונך; (54) נאד, שק-עור לנוזלים; (55) כיוון נגב; (57) חווה מדינת-היהודים, נולד ב-י באייר תרך (2.5.1860); (59) יסוד, בסיס; (61) אחת הגפיים; (62) יופי, נוי; (63) קנים יבשים של תבואה; (64) מילת שיליה.

שילה הרשונים

ראה פתרונות בסוף הגיליון

יהודי יוגוסלביה - חלק ג

בין שתי מלחמות עולם

קהילת יהודי יוגוסלביה התגבשה בין שתי מלחמות העולם, הן כישות לאומית וחברתית, והן כישות דתית-רוחנית ותרבותית, בעלת צביון ארגוני מודרני. תהליך זה קם והעלה עור וגידים במקביל להתגבשות הממלכה היוגוסלבית, שהייתה מורכבת מחברה רבת דתות, מסורות ולאומים.

בשנת 1919 קם "איגוד הקהילות היהודיות הדתיות". אירגון גג זה היה מינהלי ודתי שייצג את המיעוט היהודי בפני השלטונות ביוגוסלביה, מיעוט שהיווה קבוצה דתית בחברה מורכבת זו.

לבני הקהילה הקיבוצית החדשה, לא הייתה כל מסורת משותפת ברמה אירגונית, מנהלית ואחרת. לכל אחת מהקהילות שבאיגוד הייתה מסורת נפרדת. מה שאירע לקהילה הכללית, אירע גם לקהילה היהודית. החל משנת 1918, עשתה הקהילה הכללית את צעדיה הראשונים במסגרת מדינית-שלטונית משותפת. במערך זה, בו היו ניגודים לאומיים, כלכליים, חברתיים, לשוניים ותרבותיים בין הסרבים (הנוצרים-אורתודוכסים), הקרואטים (הרומים-קתולים) והמוסלמים, נודע משקל רב לגורם הדתי. כשהוקם "איגוד הקהילות היהודיות הדתיות", היו כל יהודי יוגוסלביה שייכים אליו וזאת מתוקף שייכותם הדתית. אך ביוגוסלביה, התקבלו היהודים לא על פי זיקתם הדתית, אלא על פי זיקתם הלאומית.

לאחר מלחמת העולם השנייה, ביוגוסלביה, שהייתה למדינה קומוניסטית, הושמטה התיבה "דתיות" משמו של "איגוד הקהילות היהודיות" ובראשו עמד הרב הראשי ליוגוסלביה שייצג את היהודים שם, וככל ראשי הדתות האחרים במדינה, כיהן בסנאט היוגוסלבי, זכה להכרה ולתמיכה ממשלתית ואף ייצג את היהודים בפני השלטונות בכל ענייני הדת והשלכותיהם על צרכי החיים.

יוצא איפה, שבכל אחד מן המרכזים הגדולים שבהם חיה קהילה יהודית, קמו שתי מערכות: האחת שטיפלה בנושא היענות לצרכי הפרט, קרי: סיוע לעניים, דאגה לחולים, ליתומים, לזקנים, קופות גמ"ח וכיו"ב והשנייה, טיפלה בנושאי חינוך: מוסדות חינוך ותרבות, אירגוני ספורט ומפעלי הכשרה ציונית, שכללו פיתוח מודעות ציונית שעיקרה עלייה לארץ-ישראל.

ואם בחינוך עסקינו, כדאי להזכיר את ד"ר יצחק סמוקובליה (1889-1954), סופר שכבש מקום נכבד בספרות היוגוסלבית ואף כיהן, במשך שנים, כיו"ר אגודת הסופרים בבוסניה. איוו אנדרץ', חתן פרס נובל, כתב עליו במותו, כי יצירותיו "מצטיינות ביופי ושלם וברוח הומאני עמוקה".

סיפוריו של ד"ר יצחק סמוקובליה, עסקו רובם ככולם בחייהם של יהודים בני דלת העם. הסיפורים טובלו בהומור, בחושניות ותוארו בהם עלילות חיים, שהתרחשו מאחורי החומות הבצורות של מסגרות פטריארכאליות שברובעי מגוריהם של היהודים בבוסניה במשך מאות בשנים.

בראשית המאה, נטתה הקהילה היהודית לשים דגש יותר על החינוך מאשר על הסעד. ואכן, בשנת 1892 הוקם בסרייבו אחד האירגונים הגדולים והבולטים בתחום זה שנקרא: "לה בנבולנציה". הוא הוקם כאירגון הומניטארי וייסדו אותו כמה אישים ספרדים אמידים. מטרתו העיקרית הייתה, סיוע לבני עניים בקהילה לרכוש השכלה מקצועית ולזכות בשירותים חיוניים אחרים.

ברבות השנים, התפתח אירגון זה ומדיניותו דגלה בהרחבת ההשכלה, קרי, לימודים על-תיכוניים, שהיו עד עתה אפשריים רק מחוץ למדינה ורק לבני משפחות אמידות. הייתה מגמה להעמיד בדרך זו שכבת משכילים אקדמאיים יהודיים. ואכן, בין שתי מלחמות העולם התרחבה פעילותו של "לה בנבולנציה". השדרוג ברמת הלימודים חל על כל יהודי בבוסניה והרצגובינה ואף נפתח צוהר, בשנת 1923, גם לאשכנזים.

בשנות ה-30, כשהחל תהליך התיעוש, שכבות רחבות של בני נוער ממשפחות מצוקה נזקקו להשכלה מקצועית. שם המטרה היה: פרודוקטיביזציה של כוח עבודה יהודי בתקופת התיעוש המואץ. עתה הורחבו תחומי הייעוץ המקצועי והסיוע המקצועי ובהתאם, התמיכה הכספית. אך מאידך, ראשי הקהילה לא משכו ידם מנושא התרבות. נפתחו ספריות, נאספו רומנסות ספרדיות וחומר היסטורי אחר וכן נרקם שיתוף פעולה עם אירגון מקביל, "פוטפורה", בקהילת יהודי בלגרד.

מלבד שני אירגונים אלה, קמו בבלגרד ובסרייבו אירגונים שטיפלו בצורכי השכבות החלשות בחברה - "לה הומאניטאד" וכן אגודת הספורט "בר-כוכבא" ותנועות נוער חלוציות שדאגו להקנות את השפה העברית לבני הקהילה.

בשנת 1923, הוקם בסרייבו אירגון "מתתיה" על ידי שכירים ופועלים יהודים, על מנת לענות על הצרכים החברתיים והתרבותיים שלהם. האירגון הלך והתעצם, מ-100 חברים הגיע ל-650 חברים בשנת 1930 ועסק במוסיקה יהודית, טיפח תזמורת כלי מיתר, להקת תיאטרון, חוג ספרותי, צוותי ספורט, מועדון למטיילים ומחלקה לנערות. כמו כן, התקיימו במועדון זה הרצאות, קונצרטים, מחזות - בעיקר בשפת הלאדינו ובמעמד קהל רב.

לעומת אירגוני נוער ציוניים וספרדיים, שהיו בעיקר מורכבים מבני המעמד הבינוני והאינטלקטואלי, אירגון "מתתיה" פנה לקהל היהודי הפחות משכיל ולמעמד הפועלים.

חלק מחברי "מתתיה" היו באמת חברי המחותרת הקומוניסטית וחלקם נאסרו ב-1936. המשטרה פקחה עליהם תמיד, עד שב-1939 התפרק האירגון עקב הרדיפה הפוליטית.

יש להעיר, שהנוער היהודי בכל יוגוסלביה בין שתי מלחמות העולם, היה שמאלני מבחינה רעיונית. לאחר כיבוש יוגוסלביה בידי גרמניה בשנת 1941, הצטרף אותו נוער, ובהם חלק מחברי "מתתיה", למלחמה בנאצים במסגרת "צבא הפרטיזנים" של טיטו.

בשנת 1894, נוסדה בסרייבו המקהלה הגדולה "לה לירה" (לירה - כלי פריטה קטן), שבראשית ימיה פעלה כתזמורת כלי פריטה. את עיקר מאמציה שמה בטיפוח הזמרה המקהלתית.

המקהלה והתזמורת ערכו תחילה מסעות ברחבי יוגוסלביה, לאחר מכן נסעו לחו"ל ואף הופיעו בישראל בשנת 1934.

"לה לירה" הייתה אגודה ספרדית, שהצטרפה בגלוי לתנועה הציונית ואף יזמה ב-1904 את הקמת האגודה הציונית הראשונה בסרייבו "בני ציון". באגודה זו הופיעו יחדיו יהודי סרייאבו, ספרדים כאשכנזים, בעניין המדיני.

לאשכנזים בסרייבו היו אגודות נפרדות משלהן, כגון: חברת קדישא, הכנסת כלה ואגודת נשים. מפעל תרבותי חשוב שפעל בבלגרד היה, "מקהלת האחים ברוך" - מקהלה, שתחילתה הייתה על טהרת הגברים ואפשרה במהלך הזמן לנשים להשתתף בה. לאחר מלחמת העולם השנייה, חודשה פעילות המקהלה וב-1952 היא אפילו השתתפה בפסטיבל המקהלות בישראל.

מפעל תרבותי נוסף החל לפעול בבלגרד והוא: דפוס בלגרד, שאת צעדיו הראשונים החל בשנת 1837. אחד הספרים שראו בו אור הוא: "דרכי נועם", מאת הרב יהודה חי אלקלעי.

במשך שלושים השנים הראשונות לפעולתו של דפוס בלגרד, נדפסו בו שלושים וחמישה ספרים, חלקם בעברית וחלקם בלאדינו, וביניהם: "זמירות רבי ישראל נג'ארה", סידורי תפילה וקטעים משולחן ערוך. סך הכל הודפסו למעלה ממאה ספרים עד ראשית המאה העשרים.

גם במקומות אחרים ביוגוסלביה, שבהם לא קמו אירגונים גדולים, היו התארגנויות מקומיות כמענה לצרכים: בזוגר קם בית אבות, בנובי-סאד קם בית יתומים ובית חולים יהודי בסובוטיצה. בית יתומים נוסף בביטולה שבמקדוניה.

עם התגברות מעורבות הנשים בחיי החברה והקהילה, קמו לקראת סוף המאה התשע-עשרה מועדון נשים ראשון בסרבייה של נשים ספרדיות, אשר פעל לעזרת יולדות ואלמנות עניות ובעקבות אלה קם בית-ספר לנערות עובדות. אירגונים אלה אירגנו גם מפעלי נופש לילדים בעונת הקיץ.

הרב יהודה אלקלעי

הרב והמחבר יהודה חי אלקלעי (1798-1878) ממבשרי הציונית ובעל הספר "דרכי נועם". הרב אלקלעי נולד בסרייבו, ולימים שימש כרב הספרדים בז'מון, הסמוכה לבלגראד.

ב-1871 עלה לארץ ישראל ובירושלים ייסד את אגודת "כ"ח" (כל ישראל חברים).

הרעיון המרכזי בהשקפתו הלאומית-ציונית הוא, שהגאולה הטבעית היא תנאי קודם ושלב ראשון לגאולה בידי נס. בזאת הניח יסוד לאידיאולוגיה הציונית בקרב היהדות הדתית.

צינות

קשר עתיק יומין לארץ ישראל היה מאז ומעולם מרכיב יסודי בהשקפת היהודים הספרדים בחצי האי הבלקני. רבנים, מלומדים וכל מי שידו היתה משגת מבני סרייבו, נהגו לעלות לארץ ישראל ולהיקבר בה לאחר מותם, לאורך כל תקופת השלטון התורכי. גם ממקדוניה עלו בודדים לארץ-ישראל.

כאשר בשלהי המאה ה-19 נשבה רוח של פטריוטיזם סרבי, התעוררה גם השאיפה הציונית בקרב יהודי יוגוסלביה. אט אט הם הקימו מוסדות למימון הכשרה מקצועית, מפעלי תרבות וחינוך ואגודות ספורט, שפניהן היו לארץ ישראל.

בין שתי מלחמות העולם, קמו אירגונים שהשקפתם ציונית ברורה, כגון: מועדון "אספרנסה" (תקווה) בזגרב. מועדון זה שם לו למטרה לטפח את הפולקלור הספרדי ואת ההכרה היהודית-ציונית.

בשנת 1930 ביקרו חברי המועדון בארץ-ישראל, נפגשו עם מנחם אוסישקין והתחזקו בדעתם, שהתיישבות בארץ ישראל היא הפתרון ל"שאלה היהודית".

בסרייבו פעל האירגון הציוני "בני ציון". באוסייק - מועדון "תיאודור הרצל", וב-1908 נוסד בזגרב האירגון היהודי: "יודיאה".

על ההתעוררות הציונית בקרב יהודי יוגוסלביה, תעיד העובדה בשנת 1939, נקנו על ידי יהודי יוגוסלביה כעשרת אלפים שקלים ציונים. משמעות הדבר הייתה, שאחד מכל שמונה מיהודי יוגוסלביה, היה חבר בהסתדרות הציונית (החל מתקופת הרצל היה נהוג, שהחברות בהסתדרות הציונית הייתה כרוכה ברכישת שקל אחד).

תנועות הנוער כללו 3,000 בני נוער, בעיקר "השומר הצעיר". קרוב ל-4,000 היו חברות "ויצו" וכ-2,000 ספורטאים יוגוסלבים היו מאוגדים ב"מכבי" היוגוסלבי.

ההסתדרות הציונית קיימה חוות הכשרה חקלאית וגם הכשרה ימית והוציאה לאור את השבועון הציוני: "ז'ידוב" בזגרב, שהופץ ב-2,000 עותקים. עיתונים אחרים: "יברייסקי גלאס" בסרייבו, "אמנות" בזגרב, "הנוער" בנובי-סאד ועיתון ילדים מטעם קק"ל: "האביב".

בתי-ספר יהודיים יסודיים מטעם המדינה, היו בזגרב, באוסייק ובסרייבו. בנוסף על כך היה קיים בית-ספר תיכון, שהכשיר את תלמידיו להיות מורים, חזנים ו"כלי קודש" אחרים. במסגרת הפעילות הציונית נאספו גם סכומי כסף ובשנת 1940 תרמו למען קק"ל וקרן היסוד סך של שבעה מיליון דינר. כמו כן נאספו כספים לאוניברסיטה העברית.

כל אלה מעידים על ציבור יהודי בעל תודעה לאומית מפותחת, מאורגן היטב, שבהבדל מארצות אחרות, פעל באופן מתואם ומתוך הבנה הדדית בין כל הפלגים: הדתיים, הציוניים והסוציאליסטיים.

הפרדציה הציונית הייתה איפה, הכוח המאורגן ביותר בקרב יהודי יוגוסלביה בין שתי מלחמות העולם. למרות זאת, היה קיים פלג של מפלגת פועלי ציון, שלימים זנח את התפישות הציוניות.

לצד פעילותם של פלגים ציוניים, היה חזק למדיי הזרם האורתודוכסי בזרם ובנובי-סאד. אחד ממנהיגי הציונות ביוגוסלביה היה: הינקו גוטליב (1886-1948). הוא היה הוגה דעות ופובליציסט מבריק, משפטן, סופר ומשורר ופעל בתקופת מלחמת העולם השנייה כנציג שארית הפליטה. שני בניו נפלו במלחמת הפרטיזנים נגד הגרמנים. הוא תרגם את היינריך היינה ואת י. ל. פרץ.

הינקו גוטליב הנהיג את יהודי יוגוסלביה בשעות הקשות שלאחר מלחמת העולם השנייה. בשנת 1939 כתב דברים כאילו כתבם בעצם היום הזה: "סיכוינו המדיניים היהודיים תלויים בקיום הדמוקרטיה הגדולה: אנגליה ואמריקה, איתן עומדת ונופלת, מבחינה פוליטית, זכות היהודים על ארץ ישראל. ההתרחשויות בעתיד עלולות להתפתח בכיוונים שונים, אבל לנו, היהודים, אין שום אפשרות לשנות כיוון, כי פירוש הדבר לשנות את המבנה הנפשי, וזאת לא נוכל לעשות. אנו קשורים לדמוקרטיה, לא מטעמי נוחות, כי מוסד הדמוקרטיה הוא תרומתנו לתרבות העולם".

הינקו גוטליב עלה לארץ ב-1945 והלך לעולמו ב-1948.

בין שתי מלחמות העולם יצאו ביוגוסלביה כ-70 עיתונים יהודיים. שלושים מהם בסרבית-קרואטית. במרבית העיתונים הוגדרה מגמת העיתון: ציונית או לאומית וגם כמגמה תרבותית, אמנותית וכו'. על פי רוב נשאו העיתונים שמות עבריים, כגון: "האביב", "אמנות", "ברזל", "גאולת הארץ", "גדעון", "חרות", "יהודה המכבי", "מלכות ישראל", "עבר הירדן", "העבריי", "עולמנו", "הצופה" ועוד. העיתונים הופיעו בשפות רבות: תשעה הופיעו בהונגרית, שמונה הופיעו בלאדינו, חמישה היו דו-לשוניים: סרבית, קרואטית ולאדינו וארבעה בגרמנית.

ביבליוגרפיה

▪ קטן בן-ציון, דינה, **יהודי יוגוסלביה**, מרכז ההסברה, משרד החינוך, ירושלים 1986.

בגיליון הבא: פרק רביעי "השוואה והשתתפות היהודים במלחמת הפרטיזנים".

מאת שמחה סיאני

א. פסח

1. אשחק ראשבות (צירוף לשון בני אדם) (פסח אגרים)

המטרה: למידת פתגמים דהקשורים להגדה של פסח.

המדריכה תצייר על הלוח, על בריסטול או תבנה מקוביות טבלה ובה כ-36 משבצות. יש להכין 36 כרטיסים בגודל המשבצת עליהם יש לרשום O או X. כמו כן יש להכין כרטיסים ולרשום בהם פתגמים בנושא הנ"ל (ראה דוגמאות להלן).

(על כרטיסי פתגמים בודדים ניתן לרשום משימות כגון "קבל תור נוסף", "תפסיד תור", "העבר אחת מהמשבצות שלכם לקבוצה השנייה" וכו').

הוראות המשחק

- יש לשנן את כל הפתגמים עם החניכים לפני המשחק.
- יש לחלק את החניכים לשתי קבוצות - קבוצה X וקבוצה O.
- כל קבוצה בתורה מקבלת פתגם ומנסה להגדירו. אם התשובה נכונה היא מקבלת כרטיס O/X ומצמידה אותו לפירמידה. אם לא, זכות התשובה עוברת לקבוצה השנייה.
- הקבוצה המנצחת היא הקבוצה היוצרת רצף בטבלה מלמטה למעלה (לאו דווקא בקו ישר). לחלופין אפשר לקבוע שהקבוצה המנצחת היא זו המצליחה לצבור את מרבית הנקודות.

דוגמאות למושגים

המושגים	ההגדרות
1. בית עבדים	כינוי לארץ מצרים.
2. עבד עבדים	עבד לעולם.
3. עבודה שבלב	כינוי למי שמשותעבד מרצונו.
4. עבד כי ימלוך	כינוי לאדם חסר ערך שעלה משפל המדרגה לגדולה.
5. כעבד לפני אדוניו	דברי משל על מי שנוהג בהכנעה ובהתרפסות לפני גדול ממנו.

6. עבדך בן אמתך ביטוי של הכנעה יתרה.
7. עבודת פרך עבודה קשה המפרכת את הגוף, עבודת כפייה.
8. רחץ בנקיון כפיו ניסה לנקות עצמו מפשע.
9. עבודת מתנה מעשה התנדבות.
10. עבודת הקודש קיום המצוות המעשיות.
11. עבודת נמלים כינוי לעבודה הדורשת טיפול ממושך ומייגע בפרטים רבים וקטנים.
12. קידש עליו היום החשיך היום ונכנסה קדושת החג.
13. עבד מלך כמלך מי שנמצא במחיצתו של גדול מתגדל גם הוא.
14. עבד ה' כינוי כבוד לנביא או לצדיק. כינוי לעם ישראל בפי הנביאים.
15. בעל הגדה בקי בדברי אגדה.
16. עבודת עבד עבודה קשה מתוך ניצול מוחלט של כוחות העובד.
17. כזה ראה וקדש ראה את הדוגמה שלפניך ועשה בדיוק כמוהו.
18. אביב חייו ימי נעוריו.
19. גמר עליו את ההלל שיבחו והיללו מאוד.
20. כחומר ביד היוצר כינוי לאדם הנתון להשפעת אחרים המכוונים את מעשיו.
(המקור: ירמיה יח).
21. חושך מצרים אפלה מוחלטת (המקור: שמות ו, כא-כב).
22. חכם של מה נשתנה דבר-לעג עממי למי שאינו פיקח ביותר.
23. קשה כקריעת ים סוף משל לדבר קשה ביותר (המקור: פסחים קיח, ע"א).
24. יורדי ים מלח, ספן המפליג באניות ביים.
25. מטה קסם דבר המחולל נפלאות.
26. מכת מדינה אסון או תופעה שפגעו ברבים (המקור: בבא מציעא ט-ו).
27. מכה אשר לא כתובה צרה גדולה בלתי צפיה (המקור: דברים כח א).
בתורה
28. הקדים תרופה למכה הכין בעוד מועד דרך הצלה מן הצרה העתידה לבוא.
29. מכות מצרים מכות קשות.
30. מכות נאמנות מכות קשות ביותר (המקור: דברים כח נט).
31. סיני ועוקר הרים כינוי כבוד ללמדן וחרף כאחד.

32. הלכה למעשה מסיני הלכה קדומה מאוד שנמסרה למשה רבנו והיא בבחינת חוק ולא יעבור. (המקור: פאה ב, ו).

33. עבודת אלילים. עבודה זרה.

34. ליל שימורים. לילה של שמירה וכוננות. לילה של דריכות ופעילות (המקור: שמות יב מב).

35. עבד כנעני. עבד שהיה קניינו הפרטי של אדוניו לכל ימי חייו.

36. מלאכת עבודה. עבודה של יצירה.

2. "בכל דור ודור"

מטרת הפעולה: לראות האם אנו מתקשרים למשפט "בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", וכיצד? הפעילות מהנה ומשעשעת.

גיל: יסודי ותיכון

אמצעים: כלי איפור, כדורסל ורגל, שקית ממתקים.

מתודה: משחקים, משימות וסיכום.

"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". רבות הן הפעמים שאנו שומעים משפט זה בפסח, אבל האם אנו באמת מקיימים אותו? או בכלל מבינים את משמעותו?

מהלך הפעולה: על הקבוצה להתחלק לשתיים ועל כל קבוצה להתחרות בחברתה על ידי מספר משימות.

משימה ראשונה:

על כל קבוצה לשיר (כל אחת בתורה) כמה שיותר שירים מהטלוויזיה (פרפר נחמד, רחוב סומסום וכו'). בסוף המשימה המנחה שואל: מי כאן הכי "מכור לטלוויזיה"? - יש לתת לקבוצה להחליט.

משימה שנייה:

(לקבוצות בנות) תחרות יופי - "מיס סניף". על המנחה להביא כלי איפור (במקרה והפעולה יוצאת בשבת - להביא איפור לשבת). על כל קבוצה לשלוח שלושה נציגות לתחרות. בסוף המשימה יש לשאול: למי בקבוצה היופי הוא החשוב ביותר.

משימה שלישית:

על המנחה להביא איזה שהוא ממתק לפעולה ולהראות אותו לכל החניכים, אחר כך יאמר להם לזרוק אותו לכיוון בלתי ידוע ומי שתופס יכול לאכול אותו.

משימה רביעית:

יש לשאול את הקבוצות מי הזמר/ת הכי פופולרי אצלם ולאחר שנתנו שם של זמר או זמרת המנחה מבקש מהם לשיר שיר של אותו זמר.

משימה חמישית:

תחרות זמן - בזמן מוגבל המנחה יאמר לכל קבוצה לבצע משימה, כגון: לרוץ כמה מטרים הלוך ושוב או לסדר חלק מהסניף. לאחר שהקבוצות סיימו את המשימות, יש לקשר אותם (על ידי הסבר) למשפט העיקרי של הפעולה:

בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

יש להסביר שלכל אדם יש את השיעבוד שלו, את העבדות שלו לדבר מסוים. יש המשועבדים לטלוויזיה, ויש המשועבדים ליופי או לספורט, לאוכל או לזמר ויש כאלה המשועבדים לזמן, והזמן המתאים ביותר לצאת משיעבוד זה, ולהשתלט על יצר מסוים הוא חג הפסח, על מנת שאדם ירגיש חופשי וירגיש שהוא אדון לעצמו. בפסח צריך הוא לצאת משיעבודו האישי וכך לקיים את "בכל דור ודור..." כאילו יצא מעבדות של דבר חולף לבחירה חופשית של דבר נצחי.

על פי "לכל זמן ועת", א, מבחר הפעלות לחודשי השנה,

תנועת הנוער "עזרא", בהוצאת מחלקת ההדרכה

ב. יום העצמאות

1. נקודת חן

המטרה: לבדוק את מימדי הקשר של החניך לאתרים ולנופים בישראל.

הזמן הדרוש: שעה - שעה וחצי.

האמצעים הדרושים:

- דף תרגיל
- מפת ארץ ישראל (רצוי).

מהלך הפעולה:

- המנחה מחלק לחניכים את דפי התרגיל ומבקש מכל אחד לרשום 5-10 מקומות בארץ שהם משמעותיים בעבורו (כגון: מקום מגורים, מקומות בהם מתגוררים קרובים או חברים, מקומות בהם טיילו או חוו חוויות מיוחדות, מקומות הנקשרים לאירועים היסטוריים וכדומה).
כל חניך מתבקש לסדר את הרשימה לפי סדר עדיפויות ולנמק מדוע בחר במקומות מסוימים אלה.
- כל חניך, בתורו, קורא את רשימתו.
- (אם הקבוצה גדולה - ניתן לבקש מכל חניך לציין רק את שלושת המקומות המשמעותיים ביותר).
- המנחה עורך דיון סביב שאלות כגון:
 - מה הופך מקום למשמעותי עבורך?
 - האם המשמעות קשורה רק בהווה, או גם בעבר ובעתיד?
 - האם המשמעות היא אישית בלבד, או שקיימים מימדים קבוצתיים (טיול שנתי) או לאומיים (מצדה, הכותל).
- האם יש משמעות מיוחדת עבורם שהמקומות נמצאים בישראל? (אם מישהו רשם מקומות בחו"ל, ניתן לשאול אותו, האם יש הבדל בין התייחסותו למקומות בארץ לבין התייחסותו לאלה שבחו"ל).
- מה קשר אותנו לארץ? העובדה שנולדנו פה, שאלו הנופים שלנו, שכאן התרחשה ההיסטוריה שלנו, שזו ההיסטוריה שלנו, שזו המולדת שלנו, שזוהי ארצו של העם היהודי וכו'.

הצעה נוספת

- במקום לבקש מהחניכים לרשום מקומות, ניתן להעביר ביניהם גלויות של מקומות שונים בארץ, ולבקש מהם לבחור 3 גלויות של המקומות המשמעותיים ביותר עבורם, ולנמק.
 - לחלופין, ניתן להקרין שקופיות, ולבקש שיבחרו מתוכן. לאחר מכן יש לקיים את הדיון כנ"ל.
- א. רשום 10 מקומות בארץ שאתה חש קשר אליהם.
- ב. נסה לתאר את הקשר ולקבוע ממה נובע הקשר ופרט.

לדוגמה:

- חוויה אישית
- קשר משפחתי
- היסטוריה, ארכיאולוגיה
- נוסף, תופעות טבע
- משמעות אקטואלית
- אחר

על פי המכונים לחינוך יהודי ציוני

2. "אי הם אצרחי האצורה?"

המטרות: להכיר בקיומן של קבוצות שונות ומגוונות במדינה.

חומרים נלווים:

- דף "שיר השיירה" בביצועו של אריק איינשטיין.
- דפי "מדינת ישראל - עוגת מצב", מצולמים כמספר החניכים.
- מספרים, כלי כתיבה וסיכות מתפצלות כמספר החניכים.

מהלך הפעילות:

שיר השיירה

- המדריך מחלק את דף "שיר השיירה" וישמיע את השיר.
- החניכים ימלאו את המשימה שבדף.

שיר השיירה

בלשונות רבות מספור דיברנו
זזה את זה כמעט בכלל שלא הכרנו
ומקומות רבים מאוד עזבנו
ורק מקום אחד רצינו ואהבנו
ומקומות רבים מאוד עזבנו
ואל הארץ, אל הארץ באנו.

מנטאות ומחנות הגחנו
אל הביצות ואל השימון הלכנו
מקצות ערב, מרוסיה ופולניה
הדלקנו אור גם בדימונה גם בדגניה.
מקצות ערב, מרוסיה ופולניה
הדלקנו אור גם בדימונה גם בדגניה.

ונמשכת שיירה

מן המאה שעברה

רחוקים כבר היוצאים

איכרים וחלוצים

שעמלו עבדו בפרך

בלי לראות את סוף הדרך

ועכשיו עוברים אנחנו

לא שקטנו ולא נחנו

לא ימשיכו בלעדינו

זוהי הרפתקת חיינו.

ומכל הגליות
ועם כל הבעיות
עם נוצר וארץ קמה
ושפה אשר נרדמה
שוב התחילה מתעוררת
ומדברת ומדברת
מסביב יהום הסער
רב הקושי והצער
אבל יש על מה לשמוח
יש עוד אומץ יש עוד כוח.

■ קראו את השיר

- סמנו בצבע את מילות השיר המייצגות את העולים שהגיעו לארץ;

- סמנו בצבע את הביטוי המתאים למשפחתכם.

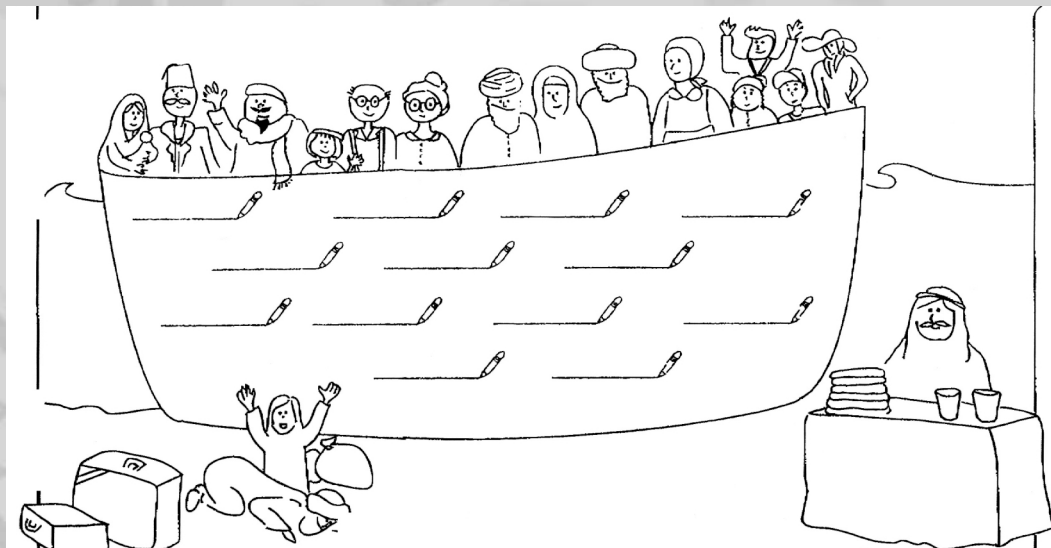
הפעילות סביב השיר

מטרת הפעילות סביב השיר היא להפנות את תשומת ליבם של החניכים לכך שהחברה הישראלית מורכבת מקבוצות מגוונות ומתקיימים בה סוגים שונים של תרבויות, ערכים, השכלה ויכולות. השיר מביא לידי ביטוי את השוניות הללו. מומלץ לשמוע את השיר. ברקע השיר נשמעים קולות שונים ובמטאים שונים המכניסים את המאזינים לאווירה מתאימה.

לסיכום, לאחר כאלפיים שנות גלות, חלק מהיהודים התקבץ ועלה לארץ-ישראל, והוקמה מדינת ישראל. העולים החדשים הגיעו מארצות שונות והיו להם תרבויות ומנהגים שונים. הם היו בעלי השכלה שונה, יכולות כלכליות שונות, שאיפות שונות ודעות שונות. העולים החדשים פגשו בעולים הוותיקים, באנשי "היישוב הישן" וכן בערבים שחיו בארץ.

■ מה המצב כיום? מי הם האזרחים החיים בארץ היום? - על כך בפעילות הבאה.

- לפניכם אוניית עולים חדשים ועליה שורות.
 - כתבו את שמות קבוצות העולים בשורות המופיעות על האונייה;
 - הוסיפו בשורות הנותרות את תושבי הארץ והעולים החדשים שאינם מופיעים בשיר. היעזרו בתרמילון.
- תרמילון:** עולים מצרפת, עולים מארה"ב, עולים מאתיופיה, עולים מחבר העמים, עולים מאירופה, עולים מארצות המזרח, אנשי היישוב הישן, ערבים, עולים מארגנטינה.

חלק שני - מדינת ישראל - עוגת מצב

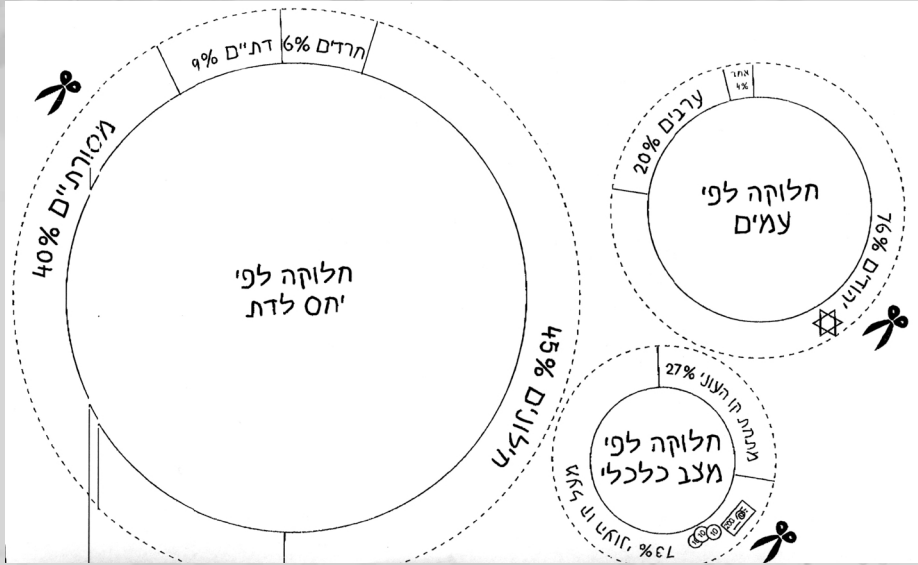
- המדריך מחלק את דפי "מדינת ישראל - עוגת מצב" והחניכים יפעלו בהתאם למשימות שבדף.
 - לאחר הפעילות יתקיים דיון.
- דיון**
- נתחו את נתוני ה"עוגה":
 - אלו מרכיבים מתאימים לכל אחד מהתלמידים? אפשר להתאים לכמה מרכיבים בעת ובעונה אחת.
 - מה הם חילוקי הדעות שיש בין הקבוצות השונות?
 - מה הם הצרכים השונים שיש לקבוצות השונות?
 - האם חשוב וצריך להתחשב בכל אחת מהקבוצות?

מדינת ישראל - עוגת מצב

לפניכם "עוגות נתונים".

יש לגזור את העוגות בקווים המסומנים, להציב אותן זו על גבי זו ולנעוץ במרכזן סיכה מתפצלת, או להדביקן בדבק.

הנתונים מעודכנים לשנים 2004-2005, והובאו על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מתוך "ערכת הבחירות" שהופקה על ידי יסודות המרכז

לליבון ענייני תורה ומדינה, טל' 02-6715950

ג. לג בעומר

1. חיזוי ל"ג

המטרה: להפעיל קבוצה בדרך חווייתית בנושאים הקשורים ל-לג בעומר.

מהלך ההפעלה:

מי אני?

1. אני לחמתי ברומאים הרודים, עמדתי בראש המורדים. הילכו עלי אגדות למכביר - למשל, כי דהרתי על כפיר, כמו אביר. (מ"א ע"ג-כ"א)
2. לא ידעתי קרוא עד גיל ארבעים. בהרים רעיתי צאן בין הרועים. יצאתי ללמוד תורה, הצטרפתי עם תלמידיי למרד הנורא. (ר"ב ע"ב)
3. הייתי בת יחידה. אבי עשיר גדול היה. כשנישאתי לבעלי - בור היה; כשלמד - הפך לגדול בתורה. (ר"ח)
4. אני הייתי קיסר הרומאים, בי מרדו היהודים הגאים. רציתי לבנות לי בירה גדולה כפליים על חורבות העיר ירושלים. (א"ב ע"ג)
5. אני הוא הרשע כפוי הטובה, שהייתי במצור עם בר כוכבא. כשגיליתי את הנקבה - מסרתי לרומאים את סודה. (א"א ע"ג)
6. אל קברי עולים מדי שנה יהודים מכל רחבי המדינה. סביבי מדליקים מדורה ועורכים ה"הילולה". (ר"ב ע"א ע"ג-ד' א"א ע"ג)
7. אותי מענף גמיש מכינים: מרככים, מכופפים ובונים. את שני קצותיי בחבל קושרים, על כתף אותי נושאים - לפני שוורים. (ק"ח)
8. אני בין ה"יתר" שוכן במנוחה על הקשת המתוחה. היא המשלחת, אני השליח, ואת חודי באויב אבלח. (ח"ה)

9. אותי סופרים בעמידה

מתחילת הקצרת השעורה

בציפייה לקבלת התורה

שבע שבועות תמימות

במניית ימים ושבועות.

(ספירת העומר)

10. אותי עושים בגיל שלוש

עם תספורת בראש

כמו פרי בשל מוכן לאכילה

אני עכשיו מוכשר ללימוד התורה.

(חילוקי)

11. מסביבי רוקדים גדול וקטן

לזכר הלמדן

המקובל שגילה סתרי חכמה

אני מקרינה אורה של תורה.

(אורות לעולם)

ד. 900 שנה לפטירתו של רש"י "המורה הגדול"

1. מכתב לרש"י

- אילו יכולת לכתוב מכתב לרש"י, מה היית כותב לו?
- מה לדעתך יעניין את רש"י?

זכרון

פירוכה

על פי "תולדות רש"י והרמב"ם", בעריכת מיכל בלאו (שינובר), הוצאת מכון מופ"ת

רש"י יענה לכל פנייה.

לקט מהמכתבים עשוי להתפרסם בגיליון הבאה.

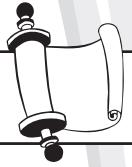
כתובת דוא"ל למשלוח המכתבים : aryehwe@education.gov.il

2.

- דמיינו לעצמכם אווירת בית מדרשו של רש"י בוורמייזה שבגרמניה (אפשר לבקר בבית התפוצות שם מוצג דגם בית המדרש).
- אפשר לבנות דגמים:
 - רש"י כותב מכתבים (שו"ת).
 - רש"י מחבר קונטרסים בשיעור (שנהפכו לפירושו של רש"י).
 - רש"י במלאכתו בעבודת הכרם.
 - רש"י כמורה מסובב בתלמידיו.
 - רש"י יושב בכנסת ישראל.

קישוט המועדון

לקשט את החדר באימרה שנאמרה על רש"י כגון: "אין דור יתום שאתה שרוי בו וכמוך ירבו בישראל"
או באימרות שנאמרו על ידו.
לרעיונות ראו גיליונות "מדי חודש בחודשו" מס' 165, 166.

א. שעשועון מילים על פרשת השבוע

בכל חידה מבוקשים שני מושגים המורכבים מאותיות זהות ובשינוי סדר האותיות, כאשר אחד משני המושגים לפחות קשור לפרשת השבוע.

<u>תשובה</u>	<u>מי יודע</u>
	פרשת ויקרא
(והפשיט / שפטיהו)	1. פעולה הנעשית בקרבן עולה ובן למלך יהודה
(אפה / פאה)	2. בסולת מידה ובשדה מצוה
(כרעים / ערכים)	3. ירחץ במים וחשובים עד השמיים
	פרשת צו
(מלאכי / מיכאל)	1. ה"נביא" של שבת הגדול ובמלאכים גדול
(מנחה / נחמה)	2. קרבן לאל ועידוד לאבל
(מדו-בד / מבודד)	3. הכתונת שלגופו ונמצא לבדו
	פרשת שמיני
(איתמר / ארמית)	1. אחד מארבעת הבנים הכהנים לשון הגמרא ושפת חכמים

2. בעל חיים ועליו איסורו
והרזוה את צמאונו
3. טמא לכולם
ומוציא מן העולם

פרשת תזריע-מצורע

1. בפרשה צבע לשיער
וישוב בהר
2. נושא מרכזי בחידונו
וישוב בצפוננו
3. בהפטרה נהר
ומטבע תלמודי מוכר

פרשת אחרי מות-קדושים

1. כלי ל"גחלי אש"
וככֶּעֶסָה מתפרש
2. פרשת "בעדו ובעד העם"
וערבותם
3. ב"קדושים" מצוות לא תעשה
ואת הפנים בה לכסות
שלוש שנים
ועל הפנים

פרשת אמור

1. ברכה בפרשה
ומלך ביהודה
2. "ויקלל" בלשון "אמור"
ו"מעבר" ב"וישלח" לזכור
3. בתחילת מצוות העומר
ובלתי פעילות בעומר

(גמל / לגם)

(אֲנָקָה / קִנְיָה)

(צוהוב / צובה)

(תזריע / זרעית)

(ירדן / דינר)

(מחתה / חמתה)

(אחרי מות / אחריותם)

(ערלה / רעלה)

(המוציא / אמציהו)

(ויקב / יביק)

(וספרתם / מספרות)

פרשת בהר-בחוקתי

(חרב / חבר)

1. לא תעבור בארצכם

ואחד מידידיכם

(משכית / תמשוך)

2. עליה אסורה קידה

ותעשה ללא הפסקה

(דיש / שיד)

3. בברכות ישיג את "בציר"

ולצבוע בו את הקיר

פרשת במדבר

(אלישמע / ישמעאל)

1. האיש לבני יוסף לאפרים

ולאברהם אחד מן השניים

(עינן / ענין)

2. אבא לנשיא

ונושא

(אלפסי / אליסף)

3. להרף שם משפחה

ונשיא בפרשה

החידות מתוך הספר "תורתך שעשועי" מאת זאב פרנק,

ניתן להשיג בחנויות, פרטים בטלפון 052-8915600

ב. פרשת השבוע לנוער - חידון ברש"י

פרשת ויקרא

מניין לומדים:

1. שאסור להקריב קורבן שהושג על ידי גזל?
2. שהקב"ה מעריך קורבן זול (עוף) אם הוא בכוונה טהורה כמו קורבן יקר (בהמה)?
3. שקורבן שלמים מסמל את השלום?
4. שעל מנהיגי הדור להיות מסוגלים להודות בטעויותיהם?
שאלת השאלות: האם גם כשיבנה בית המקדש נקריב קורבנות (3 הוכחות) ולשם מה קורבנות?

פרשת צו

בפרשתנו 5 סוגי קורבנות, מהם?

מניין לומדים:

1. שיש לזרז לקיים מצווה במיוחד כשיש בה חסרון כיס?
2. שחבוש שיצא מבית הסוהר, חולה שהתרפא, המפליג בים, ומי שעבר במדבר צריכים להביא קורבן תודה (היום – "הגומל")?
3. שפתח אוהל מועד היה אחד המקומות שהחזיק המועט את המרובה?
4. שאהרון ובניו ביצעו הכל כדברי ה' ללא הטיה ימין ושמאל?
שאלת השאלות: מדוע אסור לאכול דם? (מנה 2 סיבות)

פרשת שמיני

מניין לומדים:

1. שאהרון קיבל שכר על שתיקתו (בעיקבות פטירת בניו)?
2. שעבודתו של כהן שיכור ופסיקתו של רב שיכור אסורות?
3. שמשוה רבינו לא בוש להודות בטעותו?
4. שאכילת מאכלים אסורים מונעים מעם ישראל חיים רוחניים ואוטמים את האדם מאמונה?
שאלת השאלות: מנה 4 סיבות לאיסור אכילת נבלות וטריפות ומאכלים אסורים?

פרשת תזריע-מצורע

מניין לומדים:

1. שלמרות שהכרות הכהן היא המטמאת או המטהרת אם הכריז על טמא שהוא טהור אינו טהור?
 2. שיש בצרעת מידה כנגד מידה עבור חטאו של המצורע?
 3. שהקורבנות והמתנות שהביא המצורע ביום טהרתו מקבילות כל אחד ואחד למעשיו הרעים?
 4. שיש מצווה לגור בארץ-ישראל וליישובה?
- שאלת השאלות: האם הצרעת היא מחלה גופנית או רוחנית? הוכח!
פינת הפרפרת: "וביום השמיני ימול בשר עורלתו". למה ביום השמיני (מנה 2 סיבות).

פרשת אחרי מות-קדושים

מניין לומדים:

1. שהמגורים בארץ-ישראל תלויים ברמת הקדושה של האדם?
 2. שגם לפני "עיוור בדבר" (אדם שלא יודע משהו) אסור לתת מכשול (ולהשיאו עצה לא נכונה)?
 3. שיש לדון כל אדם לכף זכות?
 4. שכאשר נכנסים לבית המקדש (ובית הכנסת שהוא "מקדש מעט") יש להתלבש ולהתנהג בכבוד?
- שאלת השאלות: קדושים תהיו. מהי קדושה?
פינת הפרפרת: בפרשת אחרי מות רמז לקיום עולם הבא. היכן?

פרשת אמור

מניין לומדים:

1. שלכהן מותר להיטמא רק לאחד ממשפחתו שנפטר (6 קרובים) וגם למת מצווה?
 2. שיש לכבד את הכהן להיות הראשון בכל דבר שבקדושה כגון: זימון, קידוש, עלייה לתורה?
 3. שגוי שהביא קורבן מותר להקריבו אלא אם כן הקורבן בעל מום (שאז אסור)?
 4. שהנותן מתנות עניים (לקט, שכחה, פיאה, פרט, עוללות) כאילו בנה את בית המקדש?
- שאלת השאלות: גיבן בלי גיבנת הכיצד? (פרק כא)
פינת הפרפרת: במה חטא "בן האשה הישראלית" ומדוע עשה זאת (2 דעות. עיין רמב"ן)?

פרשת בהר-בחקתי

מניין לומדים:

1. שאסור לצער את את הזולת בהקנטה ואפילו ברמז ואפילו בלשון המשתמעת לשני פנים?
 2. שיש מצווה לעזור למי שמצבו הכלכלי מתחיל להתדרדר ואפילו שעדיין אינו עני ממש?
 3. שנפילה כלכלית נובעת בין היתר מחיקוי התנהגות הגויים וחיי הפקרות?
 4. שגם תורה שבעל פה ניתנה בסניף?
- שאלת השאלות: "כל חרם... מן האדם לא יפדה" - הסבר! מי בנ"ך הבין אחרת (ראה רמב"ן)?
פינת הפרפרת: "והשימותי אני את הארץ" - זו תוכחה או ברכה? הסבר!

פרשת במדבר

מניין לומדים:

1. ששבת לוי הוא המיוחד ביותר מבין שבטי ישראל?
 2. שמניית בני לוי על ידי משה נעשתה בצורה ניסית ופלאית?
 3. שאוי לרשע ואוי לשכנו?
 4. שטוב לצדיק וטוב לשכנו?
- שאלת השאלות: במה חטא דוד כאשר מנה את העם? (מנה 3 דעות. ראה רמב"ן)
פינת הפרפרת: כל חיינו ומעשינו קשורים לתורה, כיצד דבר זה מסומל בצורת החניה של בני ישראל?

חג הפסח

מניין לומדים:

1. שצריך לשתות בליל הסדר 4 כוסות יין?
 2. שבקצרת הסדר יש להניח 3 מצות?
 3. שעל עורך הסדר ללבוש "קיטל" בליל הסדר (לפי מנהג אשכנז)?
 4. שיש להניח ביצה בקצרת הסדר?
 5. שאסור לאכול לאחר האפיקומן כלל (שתיית מים מותרת אם מספר ביציאת מצרים).
- שאלת השאלות: מהו הלל שלם, הלל גדול, הלל המיצרי ומתי נהוג לאומרם?
פינת הפרפרת: מנה לפחות 3 הסברים לשם "שבת הגדול"?

חול המועד וספירת העומר

מניין לומדים:

1. שלא נושאים נשים במועד?
 2. שצריך לספור את העומר במוצאי יו"ט הראשון של חג הפסח?
 3. שכל ימי חג הפסח אומרים הלל בדילוג (פרט ליו"ט הראשון של פסח)?
 4. שבמוצאי יו"ט (הראשון וגם האחרון) אין מברכים הבדלה על נר ועל בשמים?
- שאלת השאלות: אילו סוגי מלאכות מותר לעשות בחול המועד?
פינת הפרפת: אולי "ממחרת השבת" פירושה כצדוקים ממחרת יום שבת. הוכח שלא!

על פי "הגיגי פרשה", מאת מרדכי אפרתי

(הפתרונות לחידון בסוף הגיליון)

הגפן

בחרתי לכתוב על הגפן לחודשים ניסן ואייר משני טעמים :

האחד, הכנת החרוסת מיין ומצימוקים שהם תוצר של הענבים והשני, שתיית ארבע כוסות יין אשר אנו שותים בליל הסדר כנגד ארבע לשונות גאולה: והוצאתי, והצלתי, וגאלתי ולקחתי. אנו רואים בחלום שר המשקים אשר יוסף פותר את חלמו איזכור לארבע הכוסות שאנו שותים בליל הסדר.

"...והנה גפן לפני - ובגפן שלשה שריגים... וכוס פרעה בידי ואקח ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה" (בראשית מ, ז).

לראשונה במקרא, מופיעה הגפן בפרשת נח. לאחר צאתו מהתיבה הדבר הראשון שעשה "ויחל נח איש האדמה, ויטע כרם. וישת מן היין וישכר, ויתגל בתוך אהלה" (בראשית ט, כ-כא). כאן רואים את אחת המצוות שאנו מצווים לטעת גפן בארץ-ישראל, שתוצרתה ענבים, שמפיקים מהם יין, העלול לגרום לתוצאה הרסנית, בגלל שימוש בחוסר תבונה ובהפרזה.

הגפן הוא אחד משבעת המינים בהם נתברכה ארץ-ישראל, ובזמן הקדום היה ענף כלכלי חשוב ביותר. הגפן הוא צמח מטפס המסתלסל ועולה על ידי הקנוקנות הצומחות מתוך זמורותיו. עליה גדולים ושסועים לאונות רחבות כעין כף היד, פרחיה קטנים, ירוקים נותנים ריח וערוכים בתפרחת של אשכולות. לפרי הענבים יש שתי קליפות החיצונית נקראת זג והפנימית דקה ושקופה, ציפה עבה ובשרנית ובתוכם זרעים קטנים וקשים שהם החרצנים.

הגפן במקרא

גפן, כרם, ענבים, יין, תירוש, שכר, חמר, צימוקים וחומץ יין. גם בשמות לוואי: גפן, סורחת, גפן בוקק, גפן אדרת, גפן שדה, שצמח לפי הכתובים בסדום, לפני הפיכתה וגפניו רעים ואינם ראויים לאכילה. ישנם מקומות ששמותיהם גזורים על פי הנושאים המזכירים את הגפן, כגון: נחל אשכול, אשכול, דליה, נחל שורק, כרמי יוסף, בית הכרם, קריית ענבים וכו'.

מוצרי הגפן

- היין - הוא משמח אלוקים ואנשים. יין ישמח לבב אנוש, יין מזין, משביע ומשמח. יין - נקרא משנסתיימה תסיסתו.
 - תירוש - משמעו בתנ"ך עסיס ענבים, קודם תסיסתו והפיכתו ליין, מיץ ענבים טרי.
 - חמר - שם נרדף ליין ששמו בארמית חמרא - אדום.
 - שכר - הוא יין שעדיין לא נסתיימה תסיסתו אך הוא משכר, מיץ תוסס.
 - צימוקים - ענבים שיבשו ונצטמקו.
 - חומץ יין - הותקן מהחרצנים והזגים שניתססו במים.
 - עלי הגפן שימשו כמאכל וכתרופה. בימינו אנו מכירים את עלי הירפח - עלי גפן ממולאים בבשר, אורז וגם בגבינה.
 - הזמורות - לאחר הגיזום שימשו להסקה.
- לגפן כוח התחדשות רב, גם משנגדע גזעה היא מצמיחה משורשיה נצרים ונצר משורשיו יפרה. אותם נצרים מתעבים ויוצרים גזע חדש - הַפְּנָה "ועמד מנצר שרשיה - כנו" (דניאל יא, ז).
- בשל חשיבותה של הגפן נתייחדו לה דינים והלכות: במתנות עניים - וכרמך לא תעולל, ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזב אותם (ויקרא יט, י). המקרא מתייחס גם למי שלא חילל את כרמו ישוב לביתו - "יילך וישוב לביתו, פן ימות במלחמה אשר יחללנו" (דברים כ, ו).
- "אסרי לגפן הערה ולשרקה בני אתונו כבס ביין לבושו ובדם ענבים סותה" - ברכת יעקב אבינו ליהודה.
- נחל שורק נקרא על שם שורקה - הגפן המשובחת שיינה אדום.
- שימוש בגפן במשלים: משל כרם נבות היזראעלי (מלכים א פרק כא), משל הגפן של יחזקאל - שירת הכרם בספר ישעיהו (פרק ה), המכיל בתוכו תיאור מפורט על דרך הטיפול וגידול הגפן.

פתגמים

- "איש תחת גפנו ותחת תאנתו" - מסמל את העבר המזהיר ואת חזון העתיד בספרות חז"ל.
- "ויצא חוטר מגזע ישי" - הכוונה בן אשר יצמיח מלכות בישראל, מבית דוד.
- "נכנס יין יצא סוד" - מרוב שיכרות לא שלט בפיו.
- "כטוב ליבו בייך" - מרוב שהיין נותן הרגשה נינוחה האדם ממשיך לשתות מבלי לשים לב לכמות.
- "ענבי הגפן בענבי הגפן" - משל חכמים לזיווג מתאים ונאה, לצירוף הרמוני.
- "ענבי הגפן בענבי הסנה" - צירוף בלתי הרמוני, זיווג שאינו מתאים.
- "ענבי רוש" - כינוי לפירות מרים וארסיים.

- "דם ענבים" - כינוי מליצי לייין.
- "אשתך כגפן פוריה" - אשתך מלאת חיוניות.

ענבים באמנות וכסמל

- הגפן מסמלת ברכת הארץ ופריונה, את השגשוג והפריחה אך מצד שני פרי באושים מעיד על קלקול וחורבן.
- עם ישראל משול לגפן, והוא סמל לארץ-ישראל כמובא בתהלים פרק פ פסוק טו: "אלוקים צבאות שוב נא הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת".
- כאשר מתארים את פירות ישראל אשר הביאו המרגלים מצייירים אשכול ענבים ענק אשר נושאים אותו שניים.
- לפי האגדה היו אשכולות הענבים של גמלא שבגולן בגודל עגלים (בבלי כתובת קיב, ע"א). זהו סמלו של מפעל כרמל מזרחי - מפעל לייצור יינות בישראל.
- בתקופת בית שני טיבעו מלכי בית החשמונאי את הגפן ואת התמר על מטבעותיהם. וכך עשה גם בר-כוכבא (מידות פג, מח).
- בפתחו של ההיכל הייתה קבועה גפן של זהב.

סגולות ושימושים

- חומץ יין טוב להורדת החום - לוקחים רצועות בד כותנה ומרטיבים, כורכים וקושרים אותם סביב פרקי כף היד וסביב העקבים ברגל.
- ניתן למרוח על המצח - אך יש להיזהר שלא ייכנס לעיניים.
- תירוש ענבים טוב להשתנה.
- להקלה על כאבים עצביים בגוף יש להרתיח תירוש מבושל היטב במי ורדים ושמן ומעט דונג. לטבול צמר גפן או פד גזה בבלילה ולהניח על המקום הכואב. בסתיו שהבלילה תהיה בדרגת חום פושר ובקיץ ניתן לשימוש כשהיא קרה.
- שתיית כוס יין אדום בממוצע ליום מונעת מחלות לב.
- תירוש סמיך מאוד מונע עקיצת דבורים על ידי מריחת הגוף.
- עלי הגפן טובים לטיהור הדם, ריפוי מחלות עור בתחבושת, כנגד הפרעות הורמונליות והפרעות עצביות.

מזל טרבלסי

פסח

1. תמונה אביבית לחג האביב

שמחה רבה שמחה רבה אביב הגיע פסח בא.

חומרים וציוד:

- פרחים:
- כלניות - לאחר שנפתחו באגרטל (כלניות תרבותיות).
- שושנים, ורדים (לאחר שנפתחו וקישטו את הבית).
- אפשרי כל פרח (רצוי בצבעים שונים).
- ספר טלפונים (כל ספר עבה יש).
- 2 שקפים גזורים בצורות שונות (עיגול, משולש שווה שוקיים, מלבן, או שקף אחד חתוך לאורך).
- דבק פלסטי.
- מספרים.
- חוט או סרט כלשהו באורך 8-10 ס"מ.

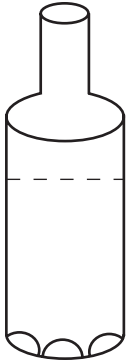
אופן ההכנה:

- לוקחים את התפרחת של הפרח עם או בלי גבעול, עם או בלי עלים - עלים גדולים שאפשר לגזור מהם.
- מכניסים לתוך הספר, בכל כמה דפים פרח אחר לייבוש. רצוי לשים על הספרים חפץ כבד (ספרים נוספים או אבנים). רצוי להדק את הפרח.
- מייבשים את הפרח 3-4 ימים.
- מסדרים את הפרחים על שקף - מפזרים עלי שושנים לקישוט, מדביקים בדבק פלסטי.
- מורחים דבק פלסטי סביב השקף ומניחים שקף נוסף + חוט ומניחים לייבוש.
- **הערה:** דבק הפלסטי נעשה שקוף לאחר הייבוש ולכן משתמשים בו לתמונה זו.

2. גביע אליהו הנביא לליל הסדר

חומרים וציוד:

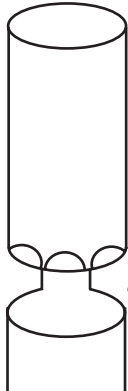
- בקבוק פלסטי של ליטר וחצי או בקבוק של מים אישי - בהתאם לגודל הגביע הרצוי.
- נייר כסף.
- דבק חם.
- חרוזים, פייטים וקישוטים שונים.
- דבק פלסטי.
- סכין.

1. חותכים

תהליך ההכנה:

- חותכים את הבקבוק כשהוא שכוב בגובה 2/3 מתחתיתו בעזרת סכין.
- עוטפים את שני החלקים בנייר כסף.
- מדביקים בדבק חם את הפיה של הבקבוק בתחתית הבקבוק.
- מקשטים את הגביע בניירות צבעוניים, חרוזים, פייטים וכו'.
- על הגביע מדביקים את המילים גביע של אליהו הנביא.

2. מדביקים בדבק חם

אחרי שעוטפים בנייר כסף

יום העצמאות

הסיפור של לוי קיפניס מתוך הספר "חג שמח" - חג חדש התקדש.

כל חג מגיש את סמליו ליום העצמאות, כיוון שעדיין אין לו צביון יום העצמאות מתקדש ומקבל את צביונו מחגי ישראל.

הגשת השי ליום העצמאות

החג	המתנה	שימוש במתנה	פעילות
ראש השנה	מגיש שופר	תוקעים בשופר בתפילה ביום העצמאות	הכנת שופר מחומר, פלסטלינה, פימו, גליל נייר טאולט, כאשר את הפיה גוזרים לאורך 2-3 ס"מ, מהדקים ומקשטים.
יום כיפור	נר זיכרון	הדלקת נר זיכרון	הכנת מקום להכניס נר מתוך גביע משומש של נר זיכרון. צובעים את הקופסה ומדביקים עליה מדבקות.
סוכות	דגל	הנפת דגלים	הכנת דגלים ממקלות, נייר, צבעי כחול-לבן בגדלים שונים.
חנוכה	לפיד	מירוץ לפידים	הכנת לפיד מקופסת שימורים נמוכה. מחברים עם חתיכת עץ ומסמר, צובעים ומכניסים לתוכה נר או נייר צלופן אדום-כתום.
טו בשבט	נטע רך	יוצאים לשדה	הכנת פרח בתוך אגרטל.
פורים	מגילה	קריאת מגילת העצמאות	כתיבת כמה משפטים ממגילת עצמאות על נייר דמוי קלף.
פסח	קערת סדר	ארוחה חגיגית, קריאת הלל	הכנת ארוחה כחול-לבן. מכניסים לגבינה צבע מאכל כחול (יש צבע טבעי שאינו רעיל) ומכינים מהגבינה כריכים כחול לבן. הכנת מרציפן או כל מאכל אחר עם צבע מאכל כחול.
לג בעומר	מדורה	הכנת חומרים למדורה	פיקניק בשדה.
שבועות	יונה	הכנת יונים	מפימו, גרוטאות, חימר, עיסת נייר. מכינים גוש אליפסה ותוקעים לתוכו נוצות.
שבת	מנוחה		

אחרי שהחניכים יכינו את סמלי החג אפשר לעשות הצגה כאשר כל קבוצה מציגה חג אחר, כאשר יום העצמאות עומד באמצע ומקבל את המתנות ומסביר איך ישתמש בו.

מאת מלכה אהרונסון

חג חדש התקדש

בקום מדינת ישראל, בהתאסף ראשי עם לחתום על מגילת העצמאות - יצא קול מבשר, מבשר ואומר:

- חג חדש יתקדש בישראל, יום חג העצמאות!

- חג חדש! חג חדש! - הקיפה הבשורה את הארץ מסביב ונשאה עד השמים.

שמעו חגי ישראל את הבשורה, התכנסו ואמרו זה לזה:

- אח חדש נולד לנו, עלינו לברכו ולהגיש לו שי!

הלכו וענדו חג את סמליו, ובאו והתייצבו לפניו.

וחג העצמאות יושב על כס רם, זוהר לו ונוגה להפליא, אך כל סמל-חג אין עליו.

בירכו אותו האחים-החגים, אח אח בתורו והגישו לו סמלי שי.

פתח ראש השנה, הוא האח הבכור, ואמר:

- אני ראש השנה ראשון לחגים. בבואי אברך את בני ישראל בשנה טובה ומתוקה. נקראתי גם "יום תרועה

כי בשני ימי שאני חוגג תוקעים ומריעים בשופר. באתי עתה לברכך, אחי, ולהגיש לך שי - שופר!

- יום כיפורים אני, - יום סליחה, תפילה וצום - אמר האח השני - בבית הכנסת מדליקים נרות גדולים.

נר כזה, נר זיכרון הבאתי לך שי!

קרב האח השלישי:

- חג הסוכות אני - חג האסיף. שבעה ימים אני חוגג בסוכת נוי, נוטל לולב, אתרוג, הדס וערבה. ביומי

השמיני - שמחת תורה. ילדי ישראל ששים ושמחים ומניפים דגלים.

הנה דגל הבאתי לך שי!

קרב האח הרביעי:

- חג האור אני ושמי חנוכה. שמונה ימים יודלקו נרות על חלון כל בית. ילדי ישראל אוכלים לביבות,

משחקים בסביבונים ויוצאים בתהלוכה של אורות ולפידים.

- השי שלי - לפיד!

קרב האח החמישי:

- אני חמישה עשר בשבט - ראש השנה לאילנות. ילדי ישראל יוצאים אל הכרמים ואל ההרים לנטוע

נטיעות.

והרי שי הבאתי לך - נטע רך!

בשיר ובריקוד בא האח השישי:

- אני פורים, אני פורים שמח ומבדח! לקראתי ישמחו גדולים וקטנים, לובשים מסכות, אוכלים אוזננים,

מרעישים ברעשנים וקוראים את המגילה.

וזה משלוח מנות שלי - מגילה.

קרב האח השביעי:

- חג הפסח אני - חג החירות, חג שבעת ימים. בלילי הראשון עורכים סדר בכל בית בישראל בשיר והלל, שותים יין, אוכלים מצה, וטועמים גם מרור, לזכר ולאות כי מיררו המצרים את חיי בני ישראל.

זה השי אני מביא לך - קערת הסדר.

אמר האח השמיני:

- ל"ג בעומר אני - חג הגבורה. ילדי ישראל יורים בקשתות, נושאים לפידים, עורכים מדורות ורוקדים סביבן.

השי שלי מדורה.

אחרון החגים קרב ואמר:

- אני שבועות - חג מתן תורה. שמי השני - "חג הביכורים", לזכר הביכורים שהיו בני ישראל מעלים לירושלים. ילדי ישראל מביאים את ראשית פרי הגן והגינה לקרן הקיימת ומעיפים יונים לבנות למרומים לבשר על השמחה והשלום בישראל.

היונה הלבנה - זה השי אשר הבאתי לך!

לאחרונה באה גם האחות - שבת:

- שׁיׁ: מנוחה ושמחה, אור ליהודים למען ינוח כל איש ביום חגך. כל מלאכת עבודה לא תעשה בו.

שמח חג העצמאות על כל הסמלים אשר הוגשו לו שׁי, ענד אותם אחד אחד, התרומם מעל כסו, ואמר:

- מודה אני לכם, אחי הגדולים. על כל המתנות אשר הענקתם לי. כולן יקרות לי, ואת כולן אקח איתי ביום הופעתׁי.

עם שקיעת החמה, עת אופיע, יתקע בשופר ובצופרים מן היבשה ומן הים לבשר את בואי.

נר הזיכרון יודלק בכל בית, לזכר גיבורי חיילי ישראל שנתנו את חייהם במלחמת החירות.

דגלים יונפו על גגות וגזוזטראות - כל הארץ תמלא דגלים מנפנים בשמחת חג.

מירוץ הלפיד ייערך בו ביום; עם שחר יצא הרץ נושא הלפיד דרך ערים וכפרים, עד לירושלים עיר הבירה, שם יימסר הלפיד לידי נשיא העם.

נטיעות יינטעו בעיר הקדושים, לזכר גיבורי הרוח שמתו על קידוש השם. ביערות יטיילו ילדי ישראל עליזי חיים.

בכל בית ובית תיקרא המגילה, היא מגילת העצמאות לישראל.

סדר של חג ייערך בכל בית בישראל בשיר והלל על שולחן מלא מטעמים וינות. ובמקום המרור תבוא החלמית, אשר בה כילכלו את נפשם בני ירושלים כל ימי המצור.

על הר הרצל יודלקו משואות.

מתוך הספר "חג שמח" של לוי קפיניס

חומר אור-קולי

א. זמן חירותנו

סרטי וידיאו (המצויים במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- **הגדת לבנד** - (יסודי) - 736, 304, 289 (כ.ר.), 163 (כ.ר.), 27 - פסח, ההכנות לליל הסדר, משמעות ההגדה והמבנה המיוחד שלה (מהסידרה "קשת וענף") (טלוויזיה חינוכית).
- **רעיונות והלכות לפסח** - (חטיבת ביניים ועל-יסודי) - 29 - הרב יונה מצגר מבאר את הרעיונות והדינים הקשורים לחודש ניסן, הכנות לחג הפסח, הכשרת כלים ומטבח, מכירת חמץ, ערב פסח, הכנות לליל הסדר, אפיית מצה, ליל הסדר, הרצאה של הרב שרמן על "גלות וגאולה" (האגודה להפצת תורה בוידאו).
- **אגדה של הגדה** - (יסודי) - 57 - סרט אנימציה (בובות) הסוקר את ההגדה של פסח מנקודת מבט אקטואלית בעיני נער היושב ליד שולחן הסדר (סקופוס).
- **עלייה לרגל** - (חטיבת ביניים ועל-יסודי) - 73 א - הסרט מספר על מהות העלייה לרגל לירושלים בעבר ועל חידוש מצווה זו בימינו. הסרט בשפה האמהרית.
- **הגדות מאוירות** - (על-יסודי) - 140 - מהי ההגדה המאוירת? מה סגנונה ודרך התפתחותה במשך הדורות בארצות השונות? כיצד משתלב תוכן רציני של ההגדה עם ציורים ואיורים, ומה משמעות האיורים והעיטורים ומקורותיהם? (שירות הסרטים הישראלי).
- **מגלות לגאולה** - (כל הגילים) - 145 - **תערוכה של חג הפסח**, שאורגנה על-ידי המועצה הדתית בבת-ים. הסרט מלווה דברי הסבר והדרכה בתערוכה.
- **משה** - (רוסית) - 315 - (עבור עולים חדשים) - מתאר את דמותו של משה ומנסה להשוות אותו לגדולי הציונות (גשר).
- **חירות** - (על-יסודי) - 460 (1) ירון לונדון משוחח עם ח"כ זבולון המר ז"ל והשר יוסי שריד על ההגדה של פסח ועל ליל הסדר (מהסידרה "שבעים פנים") (טלוויזיה כללית).
- **ציאת מצרים** - (יסודי) - 460 (1) - "הסנה בוער באש" - סרט מצוייר על שיעבוד בני ישראל במצרים: משפחת עמרם ויובד וניסיונם להציל את משה הרך הנולד מגזירת "כל הבן הילוד" (טלוויזיה כללית).

- **יציאת מצרים** - (חטיבת-ביניים ועל-יסודי) - 460 (2) - מקהלות ילדים שרות שירי אביב עם נעמי שמר (טלוויזיה כללית).
- **פסח במסורת יהודי בוכרה** - 551 - (רננות - מכון למוסיקה יהודית).
- **סדר פסח לדוגמה** - 572 (2) - עריכת סדר עבור עולים חדשים - העורך שמואל סגל (שירות הסרטים הישראלי).
- **שירת הים** - (על-יסודי) - 588 - אורטוריה "שירת הים", פסח תשנ"ד - נתניה (טלוויזיה כללית).
- **חגי ישראל** (באמהרית) - (חטיבת-ביניים ועל-יסודי) - 682 - חנוכה: פורים: פסח. הסבר דיני החגים ומנהגיהם, נאומים של רבנים וקייסים, מסיבות חג, שולחן הסדר, משמעות ההגדה והמבנה המיוחד שלה (ההסתדרות הציונית).
- **סדר ליל פסח** (חטיבת-ביניים ומעלה) - 194 (כ.ר.), 289 (כ.ר.), 304 - תיאור יציאת מצרים בצורת כתבה טלוויזיונית מאותם הימים, בסגנון "מבט לחדשות". בכתבה צילומים "חיים" (מתוך הסרט עשרת הדיברות) ודברי פרשנות.
- **מצה זו** - (חטיבת-ביניים) - 6, 161 (כ.ר.), 289 (כ.ר.) - מצוות אכילת מצה בפסח; דרכי הכנת המצה ושימושיה בליל הסדר (מהסידרה "מושגים ביהדות") (טלוויזיה חינוכית).
- **שלוש רגלים** (רוסית) - 170, 250 (משרד הקליטה).
- **סדר פסח במסורת יהודי קוצ'ין** - 800 - בהפקת רננות - מכון למוסיקה יהודית.
- **הגדה עכשווי** - 804 - דיון בהנחיית מיכה פרידמן ובהשתתפות הרב שלמה בניזרי, הרב יוחנן פריד, שולמית אלונגי, ד"ר עוז אלמוג, חיה הראל - על המשמעויות העכשוויות של המושגים, המנהגים והערכים הגלומים בהגדה של פסח. הנושאים הנידונים הם חירות, יחס לגויים, והגדת לבנד, ארץ ישראל, האמונה, ירושלים וליל הסדר (טלעד).
- **חג הפסח בשיר ובסיפור** - 773 - בשיר ובתמונות מוסברים כל מושגי החג (המחלקה לחינוך ותרבות תורניים בגולה).
- **מבט לחדשות העבר** - 180 (כ.ר.), 829 (כ.ר.), 304 - תיאור יציאת מצרים בצורת כתבה טלוויזיונית מאותם הימים בסגנון "מבט לחדשות" (הסוכנות היהודית).
- **והיא שעמדה** - פסח בשואה - 1047 (שאלות ותשובות).
- **קישורים לאתרים ברשת לפסח (בעברית)** - ראה האתר של האגף לתרבות תורנית
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/HaverimLareshet/ChageyIsrael/Pesach.htm>
- **קישורים קצרים בענייני חג הפסח**
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/MekorotNose/moadim/Pesach.htm>
- **קישורים קצרים בענייני השואה**
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/MekorotNose/moadim/Shoa.htm>

ב. יום העצמאות

סרטי וידיאו (המצויים במרכזיה הפדגוגית התורנית) - מבחר

- "עמוד האש" ו"ארץ מולדת" (סדרות).
- **חלום ישן מזינה חדשה** - 155 - מסידרת "קשת וענף" - הכיסופים לארץ ישראל, מעמד הכרזת המדינה.
- **ואיפה רן?** 898, 155 - מסידרת "קשת וענף" - תוכנית ליום הזיכרון לחללי מערכות ישראל.
- **ושבו בנים לגבולם** - 492, 55 (ר) - תיאור ההתפתחות של כפר עציון.
- **לידתה של ישראל** - 403 (צרפ) (כ.ע.) - על תולדות מדינת ישראל במאה העשרים.
- **בעקבות ראשונים** - 794 - מאה שנות התיישבות (שירות הסרטים הישראלי).
- **שנות הכרעה** - 71 - סיפורה של הציונות מהרצל ועד להקמת המדינה (ההסתדרות הציונית).
- **השיבה לארץ המובטחת** - סרט ארכיון 745 - טלוויזיה כללית.
- **עץ או פלסטין** - סרט ארכיון 745 - טלוויזיה כללית.
- **אקסודוס** - 937 - (באנגלית עם כתוביות בעברית) - מאבקם של מעפילים ושל תנועות המחתרת בשלטון המנדט הבריטי עד להקמת מדינת ישראל.
- **מגילת עצמאות** - 101 - תיאור המצב ביום ה באייר תש"ח (שירות הסרטים הישראלי).
- **בן גוריון - ארץ בה נחיה** - 531 - בן גוריון והעלייה ההמונית.
- **סודה של ארץ-ישראל** - 801 - סיפור האהבה הגדול בין עם וארץ דרך תקופות הפריחה, השממה הממושכת, המלחמות הרבות עד שחרור ירושלים והבעיות האקטואליות - הרצאתו של הרב מרדכי נויגרשל - יהדות מזוית שונה.
- **לול** - 151 - אורי זוהר ואריק אנשטיין מדגימים בדרך היתולית בעיה רצינית - בעיית דעות קדומות.
- **תעלומת כ"ג יורדי הסירה** - 63 - טלוויזיה כללית.
- **סיפורו של אלי כהן** - 1002 - BBC.
- **הסיפור האמיתי: האיסלאם והשקפותיה בעולם** - 39 - טלוויזיה כללית.
- **רוח צה"ל** - (ערכת סרטים למפקד) 750 - קצין חינוך ראשי.
- **גיבורים בעל כורחם** - 368, 362, 361 - הקומנדו הימי, שני טייסים, מנחם אנסבכר.
- **ששת הימים** - 545 (כ.ר) - תיאור מלא ומפורט של מלחמת ששת הימים (שירות הסרטים הישראלי).
- **מבצע יהונתן** - 648 - סרט עלילתי על מבצע אנטבה (טלוויזיה כללית).
- **ג'נין** - 107 - יומן מילואים - מבצע "חומת מגן" (טלוויזיה כללית).

- **קוד אלקנה** - 869 - תיאור החיים במכינה הקדם צבאית "בני דוד" בעלי (שירות הסרטים הישראלי).
 - **פיאות ירוקות** - 1025 - על הנח"ל החרדי (טלעד).
 - **אפשר לעשות זאת / נועם** - 586, 802 - הקשיים הכרוכים בשירות הצבאי של הצעיר הדתי בצה"ל - סיפור חייו ונפילתו של נועם כהן ז"ל.
 - **קרב בדרך לירושלים** - 1948, 1076 - סיפורו של קרב בדרך לירושלים במלחמת תש"ח (טלוויזיה כללית).
 - **הוא הלך בשדות** - 1029 - מחזה על פי ספרו של משה שמיר (טלוויזיה כללית).
 - **אלטלנה** - 255 - סיפורה של אניית האצ"ל אלטלנה (טלוויזיה כללית).
 - **קישורים לאתרים ברשת ליום העצמאות (בעברית)**
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/HaverimLareshet/ChageyIsrael/Zikaron-Atzmaut.htm>
 - **מקורות קצרים בענייני יום עצמאות**
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/MekorotNose/moadim/PamayGeula.htm>
 - **מקורות קצרים בענייני יום ירושלים**
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/MekorotNose/moadim/Jerusalem.htm>
 - **קישורים ליום העצמאות ויום הזיכרון**
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/HaverimLareshet/ChageyIsrael/Zikaron-Atzmaut.htm>
- פירוט של חומר נוסף נמצא בקטלוג האור-קולי של האגף לתרבות תורנית שאפשר לצפות בו בכתובת:
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/Merkazia/ReshimatKalatot.htm>

פתרונות לתשבץ ניסן-אייר

ה	ר	ס	נ	מ		מ	ע	י	נ	א
ר		ה	ש	ר	ו	ו	ט	ג		ל
ב	א		י	נ	י	צ	ר		מ	י
ק	ב	ר	מ		ל		ה	נ	ה	כ
ו	ז	י		מ	כ	ש		צ	נ	ה
ק	ת		ר	צ		א	ו		ד	נ
	ר	מ	ע	ה	ת	ר	י	פ	ס	
נ		ר	ב	ר	מ		ר	ס	מ	מ
י	פ	ש		ר	נ	ה	ר	ח	מ	ק
ס	ס		ש	ח		ר	ב		ק	ר
נ	י	ו	ל		צ		ה	י	ר	א
	מ	י	כ	ח	ו	ה	י	ל	א	
ה	י	נ	ת	מ		ה	ר	י	ה	ד
ר		ה	ת	ש	ר		ד		ר	ר
צ	ל		ק		ת		ח		י	ו
ל	א	ר	ש	י		ת	נ	י	ד	מ

פתרונות לפרשת השבוע לנוער

פרשת ויקרא

1. שנאמר "אדם כי יקריב מכם קרבן" המילה אדם לכאורה מיותרת והיא באה לרמוז על האדם הראשון שכמו שהוא לא הקריב מהגזל שהרי כל הבהמות היו שייכות לו, כך אנו צריכים להיות אדם להיות כמוהו ולא להקריב מן הגזל.
2. גם בעוף (קורבן זול) וגם בבהמה (קורבן יקר) נאמר "ריח ניחוח" ומכאן שהקורבן הזול חשוב בפני ה' אם הייתה כוונה טהורה. כמו כן רק לגבי קורבן מנחת סולת (שהיא של עניים) נאמר "ונפש כי תקריב" נחשב כאילו הקריב נפשו ובשאר הקורבנות לא נאמר "ונפש".
3. קרבן עולה נשרף כולו ואין לאף אחד חלק בו, מאידך בקורבן שלמים יש לכולם חלק, חלקו נשרף לה' על גבי המזבח, חלקו ניתן לכהנים וחלקו ניתן לבעלי הקורבן, כלומר יש שלום - אחדות. כולם נהנים.
4. שנאמר "אשר נשיא יחטא". המילה "אשר" לכאורה מיותרת ויכול להיכתב "אם נשיא יחטא" מכאן שהיא באה ללמדנו משהו. המילה "אשר" מזכירה את המילה "אשרי", מכאן שאשרי הדור שנשיאו - מנהיגו מודה בחטאו ובשגיאותיו.

פרשת צו

1. שנאמר בעניין קורבן העולה (שהיה נשרף על המזבח כליל ולא היה לבעלים חלק מהבשר) "צו את אהרון". מדוע דווקא בקורבן זה נאמר שעל משה לצוות (לזרז) את אהרון? כיוון שבקורבן זה יש הפסד לבעלים כיוון שכולו נשרף ואין להם בו חלק. וכשיש הפסד וחיסרון כים צריך לזרז את האדם לקיים את המצווה כיוון שקשה לו לקיימה עקב ההפסד שיש בכך.
2. התורה אומרת "אם על תודה יקריבנו" כלומר שיש להביא קורבן תודה. ומאחר ובתהילים קז משתמשים באותו פועל לעוברי מדבריות ("יתעו במדבר בישימון דרך"). חבוש שיוצא ממאסר ("אסירי עוני וברזלי"). חולה שנתרפא ("ויגיעו עד שערי מוות") ויורדי הים ("יורדי הים באוניות", על ארבעה אלו נאמר "יודו לה' חסדו").
3. ה' מצווה את משה "ואת כל העדה הקהל אל פתח אוהל מועד". כיצד אפשר להכניס את כל העדה לפתח אוהל מועד, איך הכניסו 600 אלף איש למקום קטן כזה? מכאן שנעשה נס והחזיק המעט את המרובה.
4. שנאמר "ויעש אהרון ובניו את כל הדברים אשר ציווה ה' ביד משה". לשם מה כותבת לנו התורה משפט כזה הרי ברור שאהרון הצדיק יעשה כדבר ה'. מכאן שהפסוק רוצה להדגיש שלא רק עשה כדבר ה', אלא עשה זאת בדיוקנות ללא נטיה כלשהי מרצון ה'.

פרשת שמיני

1. לאחר פטירת בניו, נאמר "וידום אהרן". לשם מה הייתה צריכה לכתוב התורה כיצד הגיב, ובמיוחד לשם מה צריך לכתוב תגובה שהיא למעשה אינה תגובה (אין מילים, ואין מעשים) ולכן עצם כתיבת העניין מראה שיש לה חשיבות, ואם אנו רואים שמיד לאחר מכן ה' מדבר רק עם אהרן ומצווה אותו על עניין איסור עבודת הכהנים כשהם שיכורים, דבר זה מראה כי השכר שבא מיד לאחר "וידום" שהוא דיבור ישיר של ה' עם אהרן הוא בגלל ה"וידום" והוא שכר על שתיקתו.
2. במהלך הציווי לא לשתות יין (בדרך שיכרות) כאשר עובדים במשכן כותבת התורה "ולהבדיל בין הקודש לחול", כלומר יש הבדל בין שתי עבודות, עבודה של כהנים כשהם שיכורים, שזו עבודה פסולה מול עבודה ללא שיכרות שזו עבודה כשירה. כמו כן כותבת התורה "ולהורות את בני ישראל" ופסוק זה הוא המשך איסור שתיית היין, ומכאן שגם להורות, ללמד או לפסוק הלכה אסור כאשר נמצאים במצב שיכרות.
3. לאחר שמשה כועס על אהרן ובניו בשל עניין החטאת ולאחר שהם הסבירו לו נאמר "ויטב בעיניו" ונשאלת השאלה כיצד שינה פתאום את דעתו? מכאן שה' אמר למשה לפני כן מה לעשות עם החטאת אך משה שכח את ההלכה ועתה כשהזכיר לו אהרן "ויטב בעיניו" נזכר כי זו ההלכה והודה בטעותו.
4. שנאמר "זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה". מדוע צריך לכתוב את המילה "חיה". היה יכול להיות כתוב "זאת הבהמה", אלא שהמילה "חיה" מזכירה לנו את המילה חיים והתורה רומזת שהקשר עם החיים האמיתיים, עם רוחניות וקשר עם ה' הוא על ידי הימנעות מאכילה אסורה. כמו כן כותבת התורה שעל ידי אכילת מאכלות אסורות יכול להיות מצב של "וונטמתם בהם", המילה "וונטמתם" כתובה ללא האות [א], כלומר טמטום ואין מדובר על טמטום שכלי שהרי הגויים אוכלים ויש בהם גאונים, אלא הכוונה לטמטום - אטימות, חוסר יכולת קבלת מימד רוחני או אמונה או תפילה ותורה.

פרשת תזריע-מצורע

1. לגבי אחד הנגעים כתוב "טהור הוא וטיהרו הכהן" ומכלל הן אנו לומדים לאו, כלומר רק אם הוא טהור יכול הכהן להכריז על טהרתו ויהיה נחשב טהור, מכאן שאם הוא טמא, והכהן הכריז שהוא טהור, אין להכריזו על כל תוקף.

2. המצורע דיבר לשון-הרע ובכך רצה שכולם ישנאו את פלוני ויתרחקו מקרבתו, לכן הוא עצמו הופך למצורע ועקב כך כולם נבדלים ממנו, מידה כנגד מידה כפי שרצה לעשות לחברו, ולכן נאמר "בדד ישב", אפילו לא יחד עם שאר המצורעים, אלא כל אחד יושב בצד ובנפרד.
3. ביום טהרתו מביא המצורע כדלהלן: ציפורים - הציפורים מצייצות כנגד "הציוצים" - הפיטפוטים שלו בלשון הרע, עץ ארז - עץ הארז הוא גבוה והוא כנגד גבהות הלב, הגאוה וגסות הרוח של המצורע, שני תולעת ואזוב - התולעת והאזוב הם קטנים ושוליים ועל המצורע להקטין את עצמו ולא להתגאות ובכך יכופר לו.
4. שנאמר "והורשתם את הארץ וישבתם בה". ועוד "בואו ורשו את הארץ". ועוד ה' אומר למשה "בשלח ה' אתכם מקדש ברנע לאמור עלו ורשו את הארץ... ותמרו את פי ה' א-לוקיכם ולא האמתם לו ולא שמעתם בקולו", כלומר כשהמרגלים ובני ישראל לא ביצעו את ירושת הארץ, ה' מגדיר אותם כמי שממרה את פיו ולא שומע בקולו, מכאן שיש חובה לרשת את הארץ ולפתחה (רמב"ן מצווה ד).

פרשת אחרי מות-קדושים

1. שנאמר "ולא תקיא הארץ אתכם", כלומר ישנה מציאות, בה גורמת הארץ לאדם לעזוב אותה חי (על ידי הגירה לחו"ל) או מת וזאת מאחר שהיא איננה יכולה לסבול את מעשיו הרעים. וחז"ל ממשילים זאת לבן מלך שהאכילוהו דבר מאוס ושמעיו העדינות לא יכולות לסבול זאת ומקיאות את הדבר המאוס מתוכו.
2. שנאמר "ולפני עיוור לא תתן מכשול ויראת מא-לוקיד אני ה'". אם היה פסוק זה כפשוטו שאסור לשים מכשול לפני אדם עיוור שאינו יכול לראות מדוע נאמר בהמשך "ויראת מא-לוקיד אני ה'" הרי קטע זה ("ויראת מא-לוקיד"). נאמר תמיד על דבר שאדם עושה בחדרי חדרים או בתוך ליבו ורק ה' יודע את כוונתו האמיתית והכשלת עיוור ממש בדרך זה דבר שגלוי לכולם וכולם רואים ולא רק ה', מכאן שמדובר בדבר שרק ה' רואה אותו והוא נתינת עצה לא טובה למי ש"עיוור בדבר" ואינו יודע מה טוב לו.
3. נאמר "לא תעשו עוול... לא תשא פני דל... לא תהדר פני גדול... בצדק תשפוט את עמיתך". הציווי לצדק כבר כתוב בתחילת הפסוק ומפרט לא לעשות עוול וכו', מכאן שסוף הפסוק "בצדק תשפוט". מדובר כי יש לשפוט לכף זכות את עמיתך ותמיד לנסות להצדיקו.
4. שנאמר "ומקדשי תיראו", כלומר יש לירוא כאשר נכנסים למקדש (ובית הכנסת הוא "מקדש מעט") ובמה זה בא לידי ביטוי? לא יכנס במקלו ולא במנעלו ובאבק שלרגליו, כלומר בדרך ובמצב בזוי, וכן לא ידבר בבית הכנסת.

פרשת אמור

1. התורה אומרת שלכהן מותר להיטמא: "לשארו (אישתו שהיא שאר בשר) לאימו ולאביו, ולבנו ולבתו, ולאחיו" אבל מצד שני "לנפש לא יטמא בעמיו" כלומר לשאר העם אם נפטרו אסור לו להיטמא להם, מאידך נאמר "לא יטמא בעמיו". המילה "בעמיו" מיותרת לכאורה ומכאן לומדים חז"ל "מתי אינו נטמא לאחרים (שאינם קרוביו?)" כאשר יש מי מהעם שיטפל במת, אבל אם אין מי שהוא מהעם שיטפל במת מותר לו לכהן להיטמא (וזה נקרא "מת מצווה").
2. שנאמר "קדוש יהיה לך" והרי כבר באותו פסוק בתחילתו (ח) כבר כתוב "וקידשתו" מכאן שיש לקדשו כאשר הוא קשור לנו ("קדוש יהיה לך") לדוגמה: כאשר צריך לזמן שאז יש להציע זאת לכהן וכן בקידוש וכיוצא"ב.
3. שנאמר "ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם א-לוקיכם" ומכאן ומהמשך הפסוק לומדים שאם הגוי (בן נכר) הביא קורבן והוא בעל מום, אסור להקריבו אבל אם הביא בהמה ללא מום אין איסור להקריבו ועוד שנאמר לפני כן

"איש איש אשר יקריב" מריבוי המילה "איש" וחזרתה פעמיים לומדים שכל איש, כולל גוי יכול להביא קורבן (ובתנאי שלא יהיה בעל מום).

4. תוך כדי פירוט הקורבנות של פסח ועצרת עוברת פתאום התורה לדבר על פיאה ולקט לעניים. סמיכות זו באה ללמד לדעת רב אבדימי בן יוסף שהנותן מתנות עניים כאילו בנה את בית המקדש והקריב קורבנות.

פרשת בהר-בחקותי

1. שנאמר "ולא תונו איש את עמיתו". תונו - מלשון הונאה, כלומר אל תדבר ותקניט בצורה של הונאה, דהיינו הקנטה עוקצנית וערמומית, לכן נאמר לאחר מכן "ויראת מא-לוקיד" כיוון שבהקנטה עוקצנית ומרומזת רק ה' יודע את כוונתך.
2. שנאמר "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו". הדימוי הוא לאדם שמתחיל ליפול ואז "והחזקת בו" - צריך להחזיק בו על מנת שלא יפול, כלומר מתחיל להידרדר כלכלית ואפילו עדיין אינו עני, מצווה לעזור לו.
3. התורה כותבת "וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיך עמו ונמכר לגר תושב", התורה מצמידה את "ומך אחיך" (עניות) למילה "עמו", וכאילו כתוב עניותו של אחיך נבעה מכך שהיה "עמו" - דהיינו - למד ממעשיו.
4. שנאמר "אלה החוקים והמשפטים והתרת אשר נתן ה'... בהר סיני", המילה "תרת" הינה בלשון רבים ומכאן למדו חז"ל שבסיני ניתנו שתי תורות - התורה שבכתב והתורה שבעל פה (זו שבעל פה לא נכתבה עד ימי רבי יהודה הנשיא עורך המשנה).

פרשת במדבר

1. ה' מצווה את משה למנות את כל השבטים אבל אומר לו "אך את מטה לוי לא תפקד", כלומר אל תמנה את שבט לוי עם כל ישראל, מכאן שאין להשוותם לשאר השבטים, הם מיוחדים וצריכים להימנות לבד, וכמו שאומר רש"י "כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו".
2. התורה כותבת "ויפקד אותם משה על פי ה' ". מהו פשר המילים "על פי ה' "? אומרים חז"ל "אמר משה לפני הקב"ה היאך אני כנס לתוך אוהליהם לדעת מנין יונקיהם? אמר לו הקב"ה אתה עשה את שלך ואני אעשה את שלי". ומשה הלך לכל אוהל וכאשר עמד בפתחו הייתה השכינה מקדימה אותו "ובת קול יוצאת מן האוהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באוהל" (וזה מה שנאמר במילים "על פי ה' ").
3. דגל ראובן חנה בסמוך לבני קהת ומאחר וקורח ועדתו היו מבני קהת, נגררו אחריהם דתן ואבירם ומאתיים וחמישים איש משבט ראובן ונענשו איתם, מכאן ש"אוי לרשע ואוי לשכנו".
4. שבטי יששכר וזבולון חנו בסמוך למשה ומאחר ומשה עסק בתורה נעשו גם הם כמוהו עוסקים בתורה שנאמר "ומבני יששכר יודעי בינה" ומזבולון "מושכים בשבט סופר" מכאן ש"טוב לצדיק וטוב לשכנו".

חג הפסח

1. יש לכך מספר סיבות: (א) כנגד ארבע לשונות הגאולה ("והוצאתי", "והצלתני", "ווגאלתי", "ולקחתי"). (ב) כל כוס היא כנגד אחד מחלקי ההגדה: הראשונה - קידוש, השנייה - סיום ההגדה, שלישית - סיום ברכת המזון, רביעית - סיום ההלל. (ג) כנגד ארבע המלכויות ששיעבדו את ישראל.
2. ראשית צריך שתי מצות כמו בכל שבת ויום טוב, בהם לוקחים "לחם משנה" (כנגד המן שירד ביום השישי גם לשבת) ומצה שלישית, לבצוע אותה כדי לקיים "לחם עוני" דהיינו לברך המוציא גם על שתי מצות וגם על

מצה שבורה המסמלת "לחם עוני", שנית כנגד כהן לוי וישראל, שלישית - זכר לשלוש סאים קמח סולת שאמר אברהם לשרה להכין למלאכים, דבר שהיה בפסח.

3. קיימים כמה טעמים לביישת הקיטל בליל הסדר: זכר לבגדי הלבן שלבשו הכהנים אשר טיפלו בקורבן הפסח, לדעת המקובלים מסמל הלבן את החסד ובליל הסדר אנו מצווים לעשות חסד ולהזמין "כל דכפין" ועניים לשולחננו.

4. חז"ל קבעו כי יש להניח בקערת הסדר שני תבשילין, האחד זרוע שהיא כנגד קורבן פסח והשני ביצה שהיא כנגד קורבן חגיגה. ומניחים דווקא ביצה שהיא מסמלת ל"ע אבילות (עגולה וסתומה כמו אבל שפיו סתום מרוב צער), כזכר לחורבן בית המקדש שבאותו יום בשבוע בו חל יום ראשון של פסח יחול באותו יום תשעה באב ולכן גם נהגו לשים בקערה מי מלח, זכר לדמעות שהן מלוחות, יש אומרים שביצה ככל שמתבשלת באש נעשית קשה יותר כסמל לעם ישראל - ככל שיענו אותו כן יתחזק וכן יפרוץ.

5. בזמן שבית המקדש היה קיים הייתה המצווה העיקרית בליל הסדר (בנוסף ל"והגדת לבנך") אכילת קורבן הפסח, והרמב"ם (הלכות חמץ ומצה ח/ט) כותב "באחרונה אוכל מבשר הפסח אפילו כזית ואינו טועם אחריו כלל ובזמן הזה אוכל כזית מצה ואינו טועם אחריה כלום כדי שיהיה הפסק סעודתו וטעם בשר הפסח או המצה בפיו שאכילתן היא המצווה".

לחול המועד וספירת העומר

1. ראשית משום שאין מערבין שמחה (שמחת החג) בשמחה (שמחת הנישואין), שנית משום שכתוב "ושמחת בחגך" - בחגך - ולא באישתך, שלישית אם נתיר לערוך נישואין במועד כל אחד ידחה את הנישואין שלו לחול המועד כיוון שיאמר שממילא הוציא הוצאות לכבוד יום טוב וחול המועד וזה יהיה גם עבור החתונה ובכך ידחו ימי הנישואין ובינתיים לא יתחתנו ולא יוולדו ילדים בעם ישראל ובכך יתבטלו ממצוות פריה ורביה.

2. שנאמר "וספרתם לכם ממחרת השבת". גם יום טוב נקרא "שבת" ועל כן ציוותה אותנו התורה לספור מיד לאחר יום טוב הראשון של חג הפסח ואי אפשר לומר (כמו הצדוקים) שהכוונה היא מלאחר יום השבת כיוון שאז קורבן שתי הלחם והמנחה של חג השבועות יוקרבו לאחר יותר מחמישים יום מפסח והתורה אמרה שיקריב ביום החמישים.

3. בשביעי של פסח טבעו המצרים בים ועל כן אי אפשר לומר שירה (הלל שלם) כיוון שלמרות שהיו רשעים יש בזה כביכול צער לקדוש ברוך הוא שמעשי ידיו יהיו אבודים ומאחר שבשביעי של פסח הוא יום טוב לא אומרים הלל שלם כן בחול המועד, שהרי יום טוב יותר חשוב מחול המועד ואם ביום טוב לא אומרים גם בפחות חשוב - בחול המועד לא אומרים.

4. במוצאי שבת מברכים ברכת "בורא מאורי האש" על הנר בשעת ההבדלה. והטעם לכך הוא, שהאש נבראה במוצאי שבת. לפיכך בהבדלה במוצאי יום טוב אין מברכים על הנר. ולגבי הבשמים, כל הטעם של הבשמים זו הנשמה היתירה של שבת שמסתלקת ואנו מריחים אותם כדי להשיבה, אך ביום טוב אין נשמה יתירה ולכן לא צריך בשמים.

מורה נבוכי הנפש

היבטים חינוכיים להיגיינה של הנפש
במשנת הרמב"ם

משרד החינוך החברות והמספורים
מינהל כוח אדם בחוראה, תיאום ובקרה
האגף לתרבות תורנית

מאת: הרב די"ר אליהו אביעד

הספר מנתח ביסודיות את תורת הנפש של הרמב"ם על רקע הספרות הפילוסופית (בפרט אריסטו ואלפאראבלי), ספרות חז"ל והספרות הפסיכולוגית המודרנית, דן בהשלכות החינוכיות של תורתו ומתאר באופן ברור את השילוב ההדוק במשנת הרמב"ם בין הלכה, אתיקה והשכלה.

בספר מוצג פסיפס של תובנות, תפישות ורעיונות המשקפות מצד אחד את אחידותו ואת עקיבותו של הרמב"ם, ומצד שני את הרבגוניות והעמקות שבמחשבתו.

תשס"ה, 383 עמודים (כולל תקציר אנגלי), מס' קטלוגי: 01.104; מחיר: 50 ש"ח

ניתן לרכוש את הספרים גם על ידי פנייה טלפונית 1-800-35-1-800

פנייה דרך הפקס 1-800-36-1-800

או פנייה דרך אתר האינטרנט <http://www.bookme.co.il>

התשלום במקרים אלה באמצעות כרטיס אשראי

